

Metodická príručka pre učiteľky a učiteľov 2. stupňa ZŠ

GLOBALNE VZDELÁVANIE NA ZŠ

matematika

výtvarná a hudobná výchova umením

geografia

občianska náuka

ISBN 978-80-970900-4-3

Pod'akovanie:

Za spoluprácu na vytvorení tejto príručky patrí poďakovanie všetkým učiteľkám a učiteľom, ktorí sa podieľali na pilotovaní aktivít na svojich školách, a najmä autorskému tímu príručky v zložení:

Iveta Kohanová (*odborná garantka*), **Katarína Probstová** (*vedúca pracovnej skupiny*), **Jaroslava Andrejčíková**, **Anna Bočkayová**, **Jana Kňazeová**, **Zuzana Valášková** (*členky pracovnej skupiny*)

Vážené učiteľky, vážení učelia,

do rúk sa Vám dostala metodická príručka, ktorá je výstupom vzdelávacieho projektu OZ Človek v ohrození s názvom „Globálne rozvojové vzdelávanie na základných školách“.

Táto príručka je určená všetkým z vás, ktoré a ktorí by ste radi obohatili svoje hodiny o témy globálneho vzdelávania, a to spôsobom, ktorý bude zaujímavý a prínosný rovnako pre Vás, ako aj pre Vašich žiakov – prostredníctvom zážitkových aktivít. V príručke nájdete desať podrobne rozpracovaných aktivít spolu s dvadsiatimi ďalšími inšpiratívnymi námetmi, ktoré tematicky korešpondujú s učivom konkrétneho vybraného predmetu, a to v rámci všetkých ročníkov druhého stupňa základnej školy.

Dúfame, že Vám a Vaším žiakom prinesie táto príručka mnoho príjemného spoločného interaktívneho učenia (sa), a tiež prispeje k obohateniu Vašich učiteľských skúseností.

S pozdravom za celý autorský tím

Tatiana Cárová

Editorka, manažérka projektu

Obsah

Úvod

- 6 Čo je to globálne vzdelávanie?
- 9 Metodické tipy k práci s príručkou
- 11 Poznámky a postrehy od autorského tímu
- 13 Časť s aktivitami a námetmi pre predmet
Matematika

5. ročník

- 14 Aktivita 1 Strom
- 18 Aktivita 2 Voda
- 21 **Námety**

6. ročník

- 24 Aktivita 3 Školská taška
- 28 Aktivita 4 Vojnové konflikty
- 32 **Námety**

7. ročník

- 36 Aktivita 5 Vlajky
- 41 Aktivita 6 Pútnické miesta
- 46 **Námety**

8. ročník

- 49 Aktivita 7 Detská práca
- 54 Aktivita 8 Rovnaká práca = rovnaká pláca?
- 57 **Námety**

9. ročník

- 60 Aktivita 9 iPhone
- 66 Aktivita 10 Migrácia
- 73 **Námety**

- 77 Krátky slovník k témam globálneho vzdelávania

ČO JE TO GLOBÁLNE VZDELÁVANIE?

Je to vzdelávanie, ktoré zdôrazňuje globálny kontext v učení (sa). Prostredníctvom globálneho vzdelávania dochádza k zvyšovaniu povedomia o globálnych témach, k rozvoju kritického myslenia, ako aj k hlbšiemu porozumeniu týmto fenoménom. Prináša zmenu postojov a poskytuje priestor na uvedomenie si vlastnej úlohy vo svete. Motivuje žiačky a žiakov k samostatnosti, zodpovednosti a k aktívnemu (sveto)občianstvu.

Prečo je globálne vzdelávanie dôležité?

Žijeme vo svete, v ktorom nás voľný pohyb ľudí, financií a informácií spája s ľuďmi žijúcimi vo vzdialených krajinách viac ako kedykoľvek predtým. Naše každodenné rozhodnutia o tom, čo si oblečieme, čo zjeme, ako cestujeme do školy, či ako často použijeme mobilný telefón ovplyvňujú nielen našu budúcnosť, ale aj budúcnosť ľudí, ktorí naše oblečenie šijú, pestujú potraviny, čo máme každý deň na tanieri, či ťažia v baniach rudy potrebné na výrobu našich mobilných telefónov. Budúce smerovanie medzinárodného rozvoja, politiky či nášho zaobchádzania so životným prostredím závisí na našich každodenných rozhodnutiach. Na tieto výzvy by mali v 21. storočí reagovať aj školy.

Všeobecné ciele globálneho vzdelávania

Hlavným cieľom globálneho vzdelávania je sprostredkovať žiačkam a žiakom informácie, ktoré im môžu pomôcť pri formovaní všetkých súčastí postojov pre oblasť globálneho občianstva, a tiež aj rozvíjať ich kritické uvedomovanie si sociálnych, environmentálnych, ekonomických a politických procesov vo svete.

Čiastkové ciele možno rozdeliť na tri hlavné domény: afektívne ciele (postoje a hodnoty), psychomotorické ciele (zručnosti, schopnosti) a kognitívne ciele (vedomosti). V rámci globálneho vzdelávania sa za východiskové domény považujú afektívne a psychomotorické ciele, pričom pri kognitívnych cieľoch sa kladie dôraz najmä na myšlienkové operácie (napríklad hodnotenie a tvorenie).

1 Afektívne ciele globálneho vzdelávania

Žiačky a žiaci:

- rešpektujú odlišné názory a pohľady na svet
- prijímajú zodpovednosť za seba a uvedomujú si svoju úlohu vo svete, v ktorom žijú
- uvedomujú si výhody vzájomnej spolupráce
- solidarizujú s ľuďmi žijúcimi v ťažkých podmienkach
- pociťujú motiváciu, aby sa aktívne podieľali na riešení miestnych problémov a prispievali k riešeniu problémov na regionálnej, národnej i medzinárodnej úrovni v situáciách, z ktorých im nevyplývajú priame výhody
- volia zodpovedné správanie, ktoré zabezpečí trvalo udržateľný život na Zemi

2 Psychomotorické ciele globálneho vzdelávania

Žiačky a žiaci:

- využívajú nástroje demokracie pri podieľaní sa na verejnom živote
- dokážu vymedziť problém, analyzovať ho, hľadať rôzne riešenia a vybrať najvhodnejšie z nich, pričom využívajú svoje vlastné skúsenosti i skúsenosti ostatných
- dokážu odhadnúť svoje schopnosti a nachádzať ich uplatnenie pri riešení problémov
- uvedomujú si zodpovednosť za svoje rozhodnutia pri riešení problémov
- efektívne spolupracujú s ostatnými ľuďmi
- na základe analýzy informácií si vedia vytvoriť a zdôvodniť vlastný názor
- dokážu prijať názory ostatných a upravovať svoj pôvodný názor
- empaticky sa vciťujú do situácie ostatných
- myslia systémovo a hľadajú súvislosti

3 Kognitívne ciele globálneho vzdelávania

Žiačky a žiaci:

- poznajú príčiny a dôsledky najzávažnejších globálnych problémov
- dokážu porovnať rôzne koncepcie chápania rozvojových teórií, ľudských práv, či globalizačných javov
- uvedomujú si rozdiely v ekonomickej, sociálnej a environmentálnej situácii v rôznych oblastiach sveta
- kriticky analyzujú príčiny a dôsledky ťažkých životných podmienok ľudí žijúcich v rôznych oblastiach sveta
- chápu vzájomnú závislosť a prepojenosť rôznych oblastí sveta a dimenzií rozvoja
- poznajú hlavných aktérov rozvojovej spolupráce a rôzne možnosti, ako môžu aktívne prispieť k rozvoju na lokálnej i globálnej úrovni
- vedia prečo a akým spôsobom sa uskutočňuje rozvojová spolupráca

Kompetencie rozvíjané prostredníctvom globálneho vzdelávania

Pri definovaní kompetencií, ktoré sa rozvíjajú u žiačok a žiakov, za najdôležitejšie považujeme tieto:

- využívať nástroje demokracie pri aktívnom zapájaní sa do verejného života
- vidieť javy a procesy vo vzájomných súvislostiach
- analyzovať problém a hľadať spôsoby jeho riešenia
- využívať vlastné skúsenosti, vedomosti a skúsenosti iných pri výbere najoptimálnejšieho riešenia problému
- vedieť spolupracovať s ostatnými pri riešení úloh
- vedieť spracovať informácie, vytvoriť si vlastný názor, argumentovať
- dokázať prijať názor iných

- dokázať sa vcítiť do situácie iných
- pociťovať za seba zodpovednosť a uvedomiť si svoju úlohu vo svete
- dobrovoľne a nezištne sa podieľať na riešení problémov
- uvedomovať si význam spolupráce
- tolerovať iných ľudí, rešpektovať odlišné názory
- prejavovať solidárnosť voči ľuďom nachádzajúcim sa v zložitých životných situáciách a podmienkach

Hlavné témy globálneho vzdelávania

Pri definovaní obsahu globálneho vzdelávania je potrebné reagovať na aktuálne výzvy vo svete, a preto je dôležité, aby ho bolo možné flexibilne dopĺňať a upravovať. V tejto príručke sa prikláňame k vymedzeniu základných tematických celkov a nimi zahrnutých čiastkových tém, ktoré sú definované v rámci súčasnej Národnej stratégie pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 – 2016.

Tematické celky GV:

- 1 Globalizácia a vzájomná previazanosť** – základný tematický celok a zároveň hlavný princíp globálneho vzdelávania. Prináša uvedomenie si prepojenosti rozvinutých a rozvojových krajín a ich vzájomné ovplyvňovanie sa.

Témy: aspekty globalizácie, ekonomická globalizácia - svetový obchod - etické podnikanie, udržateľný rozvoj, migrácia

- 2 Globálne problémy** – tematický celok, ktorý zahŕňa rozvojové vzdelávanie ako dôležitú súčasť globálneho vzdelávania. Jednotlivé témy popisujú hlavné problémy súčasného sveta.

Témy: chudoba a nerovnosť, zdravie (HIV/AIDS, podvýživa, obezita), konflikty vo svete, rozvoj – poňatie rozvoja – princípy, Miléniové rozvojové ciele, rozvojová a humanitárna pomoc SR a EÚ

- 3 Multikulturalizmus** – tematický celok, ktorý je východiskom pre multikultúrnu/interkultúrnu výchovu ako súčasť globálneho vzdelávania.

Témy: stereotypy a predsudky, xenofóbia – rasizmus – intolerancia, kultúrna identita – kultúrne rozdiely, interkultúrny a interreligiózný dialóg

- 4 Životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty** – tematický celok, ktorý tvorí súčasť environmentálnej výchovy, dôležitej zložky globálneho vzdelávania.

Témy: zmena klímy, odpady, environmentálna migrácia, vzduch – voda – pôda, využívanie prírodných zdrojov, alternatívne zdroje energií

- 5 Ľudské práva** – tematický celok, ktorý je východiskom výchovy k ľudským právam s cieľom ich ochrany a rešpektovania.

Témy: ľudské práva a občianske práva – práva dieťaťa, rodová rovnosť, demokracia a dobré vládnutie

METODICKÉ TIPY K PRÁCI S PRÍRUČKOU

Ako už bolo spomenuté v úvode, táto štvordielna príručka vznikla preto, aby učiteľkám a učiteľom uľahčila proces včleňovania tém glob. vzdelávania do vyučovacích hodín vybraných konkrétnych predmetov. Nájdete v nej desať aktivít – dve pre každý ročník 2. stupňa základných škôl so zameraním na päť tematických celkov glob. vzdelávania, ktoré sú priradené k jednotlivým ročníkom v takomto poradí:

- 5. ročník – tematický celok **Životné prostredie**
- 6. ročník – tematický celok **Globálne problémy a rozvojová spolupráca**
- 7. ročník – tematický celok **Multikulturalizmus**
- 8. ročník – tematický celok **Ľudské práva**
- 9. ročník – tematický celok **Globalizácia a vzájomná previazanosť**

Okrem dvoch podrobne rozpracovaných aktivít na každý z tematických celkov globálneho vzdelávania Vám ponúkame možnosť inšpirovať sa a vytvoriť si vlastnú aktivitu na základe stručne opísaných námetov, ktoré v príručke uvádzame ku každému ročníku hneď za dvomi hlavnými ročníkovými aktivitami. Námety sa zameriavajú na ďalšie štyri tematické celky, ktoré sú priradené k ostatným ročníkom, pričom účelom ich zaradenia do príručky je umožniť Vám oboznámenie žiačok a žiakov so všetkými piatimi tematickými celkami globálneho vzdelávania v rámci jedného školského roka.

ČO JE TO AKTIVITA? Je to ucelený 45-minútový workshop s E-U-R štruktúrou (evokácia, uvedomenie, reflexia), ktorý je v príručke do detailov opísaný a obsahuje aj pracovné listy.

ČO JE TO NÁMET? Je to stručne opísaný nápad na celohodinové aktivity, resp. je to návrh na krátky vstup, ktorý môžete jednoducho včleniť do Vašej vyučovacej hodiny.

V rámci inštruktážnej časti k aktivitám sa nachádzajú informácie o odporúčanom ročníku, tematickom celku (a niekedy aj o téme) školského vzdelávacieho programu, ako aj o hlavnom tematickom zameraní aktivity z pohľadu globálneho vzdelávania. Opis ďalej zahŕňa informáciu o približnom trvaní aktivity, o pomôckach, ktoré na jej úspešné zvládnutie budete potrebovať, a tiež o cieľoch, na dosiahnutie ktorých je aktivita zameraná. Vedenie aktivity na hodine Vám uľahčí podrobne formulovaný postup, rozdelený na tri kľúčové časti:

- **EVOKÁCIA** tvorí prvú časť aktivity, pričom jej cieľom je uviesť tému a motivovať žiačky a žiakov k aktívnej participácii na hodine. Pomáha žiačkam a žiakom spomenúť si (evokovať), čo už o téme vedia, čo sa domnievajú, že vedia, aké v nich daná téma vyvoláva otázky či myšlienky.
- **UVEDOMENIE** je druhá fáza aktivity, v ktorej žiačky a žiaci získavajú nové informácie na spracovanie. Tie si následne zaraďujú do vlastného systému poznania (čiže medzi pôvodné informácie, ktoré si vybavili a utriedili v priebehu evokácie).
- **REFLEXIA** je tretia časť aktivity, a najdôležitejšia fáza procesu učenia sa. Jej zmyslom je reflektovať nadobudnuté informácie, skúsenosti a proces, ktorým sa k zážitkom a poznaniu žiačky a žiaci počas aktivity dopracovali, a to v záujme efektívneho využitia nových poznatkov a zážitkov v budúcnosti. Reflexia je najčastejšie vynechávanou časťou aktivít (najmä z dôvodu nedostatku času), čo však môže mať za následok nedokončenie a narušenie procesu učenia sa a rozvíjania kľúčových kompetencií u žiačok a žiakov. Bez reflexie je aktivita iba zábavnou hrou, ktorá neprináša ani hlbšie poznanie, ani naplnenie stanovených cieľov.

(Z dôvodu kľúčového významu tejto časti aktivít uvádzame na konci metodických tipov k práci s príručkou konkrétne praktické tipy na vedenie reflexie – pozn. editorky)

Po inštruktážnej časti aktivít sa v opise často nachádzajú poznámky pre učiteľky a učiteľov v podobe bodov „**Tip od autorského tímu**“ a „**Zdroje**“. Cieľom prvej vsuvky je upozorniť na úskalia, ďalšie možnosti a alternatívne spracovania aktivity. Druhá pripomienka slúži na oboznámenie učiteľiek a učiteľov so zdrojmi a zaujímavými odkazmi, ktoré si v prípade záujmu môžu k téme aktivity ďalej naštudovať.

PRAKTICKÉ TIPY NA VEDENIE REFLEXIE V AKTIVITÁCH

Vyťaženie poučenia z aktivity si vyžaduje viac než len otázku „Čo ste sa naučili?“, pretože bez samotnej reflexie sa žiačky a žiaci nemuseli zatiaľ naučiť vôbec nič. Reflexia je proces vyvodzovania zmyslu zo skúsenosti/zážitku, ktorý žiačkam a žiakom umožňuje zamyslieť sa zámerne, cielene a kriticky nad prežitou skúsenosťou, a tak spojiť teoretické vedomosti s praktickou aplikáciou.

Zásadou reflexie je, že prebieha *interaktívne a spoločne* v rámci skupiny za nápomocného vedenia učiteľky alebo učiteľa bez toho, aby v nej dochádzalo k jednostrannému hodnoteniu práce/učenia sa skupiny zo strany autority.

Poznáme niekoľko modelov efektívneho vedenia reflexie, ale väčšina z nich sleduje rovnaký postup kladenia otázok žiačkam a žiakom:

- 1 Reakcia:** Získajte reakcie skupiny na zážitok: Ako sa žiačky a žiaci cítia? Ako na nich zážitok zapôsobil? Čo si všimli, zažili, počuli, videli?

Tieto otázky majú žiačky a žiakov priviesť k opätovnému zamysleniu sa nad zážitkom a pripraviť ich na ďalší krok. Cieľom je získať opisné odpovede o zažitých pocitoch a udalostiach, ktoré sa odohrali.

- 2 Vysvetlenie:** Zistite, prečo sa aktivita odohrala tak, ako sa odohrala: Prečo žiačky a žiaci reagovali tak, ako reagovali? Aké boli ich dôvody?

Tieto otázky by mali slúžiť na postupné vyvodenie zmyslu z prežitej a zdieľanej skúsenosti. Sústreďujú sa na hlbšie zamyslenie sa nad zážitkom, nad pocitmi a udalosťami, ako aj na vysvetľovanie, odvodzovanie a interpretáciu zážitkov.

- 3 Zasadenie do kontextu:** Vyvodte, ako možno tieto naše poznatky z konkrétnej aktivity premietnuť do širšieho kontextu/témy, o ktorej sa rozprávate: Čo sme sa naučili?

Toto je priestor na otázky, ktoré aktivitu a jej význam zasadia do širšieho kontextu témy/tém, na ktoré je aktivita zameraná. Cieľom je podporiť syntetické a kritické myslenie, ktoré pomôže žiačkam a žiakom zaujať postoj ku kontextuálnym súvislostiam.

- 4 Aplikácia:** Zhrňte, ako môžete využiť to, čo ste sa naučili: A teraz čo? Aké zmeny môžeme iniciovať?

Toto je priestor na zdôraznenie relevantnosti témy a vytvorenie záväzku/akčného plánu. Cieľom je priviesť žiačky a žiakov k domýšľaniu dôsledkov a dať im možnosť prejsť od uvedomenia k praktickému uplatneniu svojich nadobudnutých postojov a presvedčení. Taktiež môže byť cieľom aj aktivizácia skupiny a iniciovanie konkrétnych zmien/krokov.

POZNÁMKY A POSTREHY OD AUTORSKÉHO TÍMU:

- Aktivity v príručke sú založené na princípoch participatívneho vzdelávania, ktoré aktívne angažuje žiačky a žiakov. Jeho forma a obsah sa odvíja primárne od ich potrieb (A. Rogers).
- Pri vedení aktivít používajte našu príručku ako pomôcku, a nie ako neomylný manuál na dosiahnutie zaručeného úspechu. Prispôbte si aktivity a námety Vášmu kontextu, Vaším žiačkam a žiakom, ako aj iným okolnostiam.
- Väčšina navrhovaných 45-minútových aktivít má oveľa väčší účinok, ak sa ich trvanie predĺži na dve vyučovacie hodiny za sebou. Budete sa môcť venovať dosahovaniu všetkých stanovených cieľov dôkladnejšie a bez časového stresu. Ak takúto možnosť nemáte, dbajte na správne načasovanie aktivity, snažte sa neplytvať časom na iné záležitosti počas hodiny, a hlavne za žiadnych okolností nevynechajte poslednú a najdôležitejšiu fázu aktivity – reflexiu.
- Pre Vašu lepšiu orientáciu v kľúčových pojmoch, ktoré súvisia s témami globálneho vzdelávania, slúži Krátky slovník k témam globálneho vzdelávania, ktorý nájdete na konci tejto príručky. V prípade ďalších nejasností a neznámych pojmov konzultujte webové portály a publikácie, ktoré sa venujú globálnemu (rozvojovému) vzdelávaniu.
- Pokiaľ si aktivita vyžaduje prehratie videa/piesne/iného vstupu z internetu (predovšetkým youtube) priamo na hodine, odporúčame stiahnuť si daný súbor ešte pred hodinou a púšťať ho (z dôvodu výpadkov internetového pripojenia) priamo z počítača. Uľahčíte si tak manipuláciu s videami a klipmi z dlhodobého hľadiska. Na internete existuje mnoho voľne stiahnuteľných programov, ktoré slúžia na tento účel, napríklad „Orbit Downloader“. Viac informácií o tom, ako sťahovať videá z youtube nájdete napríklad tu: <http://www.endy.sk/najlepsie/ako-stahovat-videa-z-youtube/>.
- Pri rozdeľovaní žiačok a žiakov do skupín dbajte na požiadavky udané v opise danej aktivity. Používajte techniky, ktoré rozprúdia dynamiku v skupine, ale zároveň nenarušia priebeh aktivity (hlavne prílišným pohybom, hlukom, či značným ukrátením času). Ako pomôcku uvádzame zopár našich prakticky overených nápadov na vytváranie skupín:

TECHNIKY NA VYTVÁRANIE SKUPÍN

Náhodné rozdelenie *(nezáleží na prerozdelení žiačok a žiakov)*

Molekuly

Vhodná technika pre fyzické stimulovanie žiačok a žiakov pred aktivitami, kde sa vyžaduje mentálne sústredenie. Žiačky a žiakov vyzvite, aby sa rozmiestnili vo voľnom priestore (v triede alebo na chodbe), kde majú možnosť pobežovať bez rizika zranenia. Vysvetlite im, že si vyskúšate simuláciu Brownovho pohybu (nechajte ich vysvetliť, ak vedia z fyziky, čo je to Brownov pohyb), pri ktorom sa atómy v priestore pohybujú chaoticky a rýchlosťou závisiacou od teploty prostredia. Keď žiačky a žiaci počas pohybu začujú jednociferné číslo, ich úlohou je rýchlo sa zhromaždiť do skupín v ohlásenom počte a vytvoriť tak molekulu. Vyskúšajte opakovať tento proces 3 – 4 razy za sebou, až kým neohlásite taký počet atómov v molekulách, ktorý vyhovuje želanej veľkosti skupiny.

(Pozor na prílišné „rozjašenie“ žiakov, a tiež na časovú náročnosť tejto techniky – pozn. od editorky)

Šnúra

Zvoľte si túto techniku v prípade, že potrebujete, aby sa rozdeľovanie dialo potichu a bez Vašej aktívnej prítomnosti. Žiačkam a žiakom zadajte úlohu, aby sa mlčky zoradili vedľa seba podľa nejakého (ideálne zábavného) kritéria od jedného extrému po druhý (napr. podľa veľkosti nohy, dĺžky ramena, farby vlasov). Na záver skontrolujte správnosť ich zoradenia sa a rozdeľte susediace žiačky a žiakov do skupín podľa potrebného počtu.

Rockeri

Pre tiché, dynamické a zábavné rozdelenie žiačok a žiakov do skupín je táto technika ideálna. Pripravte si papieriky s heslami, ktoré charakterizujú funkcie členiek a členov rockovej skupiny (alebo iného zoskupenia), ako napríklad: bicie, gitara, basová gitara, klávesy, spev. Každá rocková skupina musí mať obsadené všetky hudobné pozície, a preto si pripravte počet kartičiek s jednotlivými heslami podľa toho, koľko skupín potrebujete (ak napríklad 5, z každého druhu si pripravte 5 kópií). Rozdajte papieriky a inštruujte žiačky a žiakov, nech sa po prečítaní svojho lístočka odmlčia a predstavujú svoju funkciu v rámci hudobnej skupiny už len pantomimicky. Ich úlohou bude čo najrýchlejšie sformovať úplné rockové skupiny.

Úmyselné rozdelenie *(záleží na prerozdelení žiačok a žiakov)*

Škála

Táto technika je vhodná, ak potrebujete žiačky a žiakov zoskupiť do náhodných, ale názorovo rozmanitých skupín. Pripravte si dva plagáty vo formáte A4 s nápismi „áno“ a „nie“ a každú z nich prilepte na opačný koniec miestnosti (napr. do dvoch protiľahlých rohov). Požiadajte žiačky a žiakov, aby sa postavili na pomyselnú čiaru medzi „áno“ a „nie“ na také miesto, ktoré najlepšie vyjadruje ich postoj k položenej (ideálne vtipnej, kontroverznej alebo absurdnej) otázke. Podľa potreby zastúpenia názorovej rozmanitosti v rámci skupín, zostavte skupiny buď názorovo rovnaké (susediace žiačky a žiaci) alebo názorovo pomiešané (žiačkam a žiakom priradte postupne čísla 1,2,3,4... a nechajte ich vytvoriť skupinu 1, skupinu 2, atď.).

Farebné nálepky

Využite túto techniku, ak potrebujete žiačky a žiakov rozdeliť do skupín podľa Vášho úmyslu a v tichej atmosfére. Pripravte si nálepky/lepiace papieriky v toľkých farbách, koľko skupín potrebujete vytvoriť (možno tiež použiť iba jednu farbu a viacero nakreslených symbolov). Podľa kritéria, aké si zvolíte (rovnováha dievčat a chlapcov v skupinách, atď.) nalepte žiačkam a žiakom nálepky na chrbát tak, aby nikto nevidel svoju farbu/symbol. Úlohou žiačok a žiakov je v tichosti zostaviť skupiny podľa spoločnej farby/symbolu. Kľúčom k úspešnému splneniu tejto úlohy je spolupráca pri zostavovaní skupín. Žiačky a žiaci si najskôr musia uvedomiť, že iba na základe vzájomnej pomoci môžu zistiť, ku ktorej skupine prináležia.

Puzzle

Prostredníctvom tejto techniky rozdelíte žiačky a žiakov do skupín rýchlo a s ohľadom na Vaše preferencie. Pripravte si toľko pohľadníc (obrázkov, plagátov, komiksových kresieb...), koľko potrebujete skupín. Každú pohľadnicu rozstrihajte na taký počet kusov, ktorý korešponduje s množstvom členiek a členov v rámci jednej skupiny. Na začiatku hodiny požiadajte žiačky a žiakov, aby sa postavili do kruhu a so zavretými očami nastavili ruku, do ktorej im vložíte jeden z ústrižkov podľa Vášho uváženia. Po rozdání všetkých ústrižkov môžu žiačky a žiaci otvoriť oči a začať hľadať svoj budúci tím, ktorý zdieľa časti jednej a tej istej pohľadnice.

MATEMATIKA

Iveta Kohanová

Garantka pracovnej skupiny k predmetu matematika

keď ma v lete v roku 2010 občianske združenie Človek v ohrození oslovilo s ponukou stať sa garantkou matematiky v pripravovanom projekte, váhala som, či vôbec mám k téme čo povedať. Zdala sa mi bližšia pre kolegyne a kolegov vyučujúcich napríklad geografiu, dejepis alebo občiansku náuku. Nad ponukou som ale dlhšie uvažovala a všímala si popritom, ako naše médiá o globálnych témach referujú, ako ich reflektujú, a hlavne akú dôležitú úlohu pritom hrá matematika. Zistila som, že novinári s ňou často zápasia, pletú milióny a miliardy, zlomky a percentá. Taktiež, že aj prostredníctvom jednoduchých matematických vzťahov sa dajú objasniť pomerne zložité spoločenské a ekonomické procesy.

Príručka, ktorú práve držíte v rukách vznikala postupne. Vyžadovala si oboznámenie sa s problematikou globálneho vzdelávania a zorientovanie sa v jeho pojmoch. Vám to dúfam uľahčí zahrnutý slovník pojmov. Verím, že keď sa rozhodnete niektoré z nami navrhovaných aktivít zaradiť do vyučovania, hodiny matematiky budú pre Vaše žiačky a žiakov spostením. Budú pre nich motivujúce a zábavné. Sú totiž stavané tak, aby si žiačky a žiaci prostredníctvom nich nielen zopakovali doterajšie vedomosti z matematiky, ale sa aj nenásilnou formou dozvedeli niečo nové o globálnych témach. Popritom sa navyše učia dané informácie spracovávať, selektovať, vyhodnocovať a interpretovať, a tak aj kriticky rozmýšľať a kreovať si vlastné názory a postoje. Tak, ako som aj ja prekonala počiatočnú fázu skepticizmu ohľadom možnosti začleniť globálne vzdelávanie do matematiky, dúfam, že ju prekonáte aj Vy. Verím, že si po prvej hodine, na ktorej použijete niektorú z našich aktivít, poviete „WAW!“ presne tak, ako jedna moja kolegyňa, ktorá sa zúčastnila pilotovania aktivít. A potom možno, tak ako ona, dodáte: „Nemôže mi niekto pripraviť každú hodinu takto?“

Držím Vám palce a prajem veľa optimizmu!

Iveta Kohanová

1.) Strom

Ročník:

5. ročník ZŠ

Tematický celok:

počtové výkony s prirodzenými číslami

Téma GV:

životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty

Čas:

45 minút

Pomôcky:

obrázok stromu – na interaktívnej tabuli, na plagáte, magnetickej tabuli alebo pomocou pojmovej mapy; fixky a kartičky na pojmovú mapu podľa toho, pre ktoré stvárnenie sa rozhodnete; kópia príslušnej časti pracovného listu pre každú skupinu; Voliteľné: plody stromu/listy/konáriky ...; kalkulačka

Ciele:

- zopakovať si matematické operácie s prirodzenými číslami a premenu jednotiek hmotnosti
- uplatniť matematické poznatky pri riešení problémov z bežného života
- upozorniť na previazanosť stromov s existenciou života

Postup:

Evokácia – 10 minút

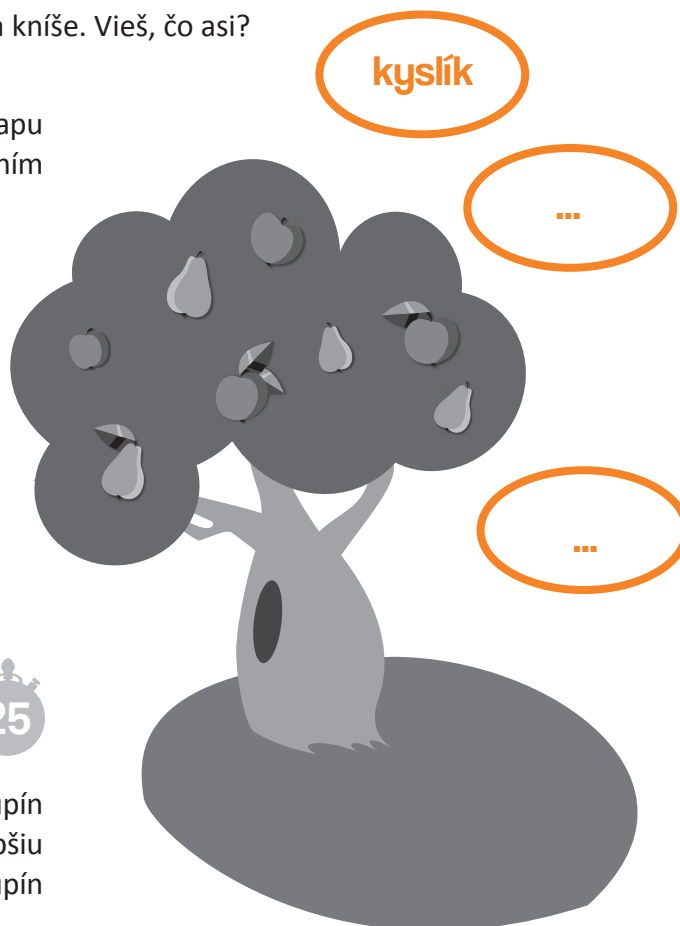
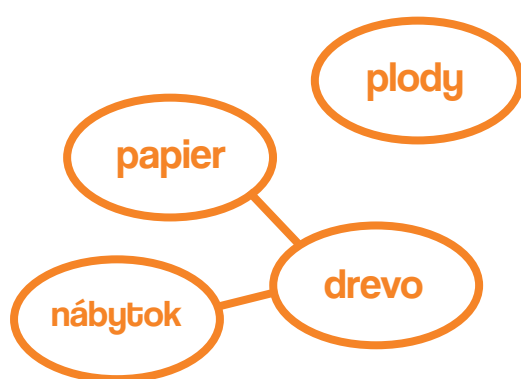
1

Žiačkam a žiakom dajte niektorú z hádaniek (alebo viaceru):

1. Bol raz jeden, hrdo stál, mal korunu, nebol kráľ. Čo to je?
2. Hlava krásna, nohy v zemi. Vôňu šíri, no je nemý. Čo to je?
3. Hnedé telo, zelené vlasy, vo vetre sa kníše. Vieš, čo asi?

2

So žiačkami a žiakmi vytvorte pojmovú mapu (práca celej triedy), ktorú získate položením otázok: "Čo pre nás znamená strom?"

Uvedomenie – 25 minút

3

Žiačky a žiakov rozdeľte do piatich skupín približne rovnakého počtu. (Pre lepšiu názornosť môžete na rozdelenie do skupín

využiť vopred prichystané obrázky stromov, nazbieraných plodov alebo listov.)

4

Každej skupine dajte pracovný list s úlohami na jednu z tém a zadajte im čas na ich riešenie - 15 minút. Úlohy môžu riešiť spoločne.

5

Vyzvite skupiny, aby si zvolili svoju hovorkyňu alebo hovorcu, ktorý bude prezentovať riešené úlohy a ich hlavnú myšlienku doplní do pojmovej mapy vytvorenej na začiatku hodiny.

Reflexia – 10 minút

6

Na záver hodiny diskutujte so žiačkami a žiakmi na tému: „Čo môžeme my urobiť pre strom?“ (Očakávané odpovede: zber papiera – recyklácia, triedenie odpadov, výsadba stromov atď.)

- Príklady v 5. skupine pracovného listu sú trochu náročnejšie, preto by bolo dobré prideliť túto skupinu šikovnejším žiačkam a žiakom.
- V niektorých príkladoch budú žiačkam a žiakom vychádzať desatinné čísla, s ktorými ešte nemusia mať skúsenosti, preto ich pred počítaním upozornite, aby podľa vášho uváženia pracovali so zaokrúhlenými hodnotami alebo len s celými časťami.
- V niektorých príkladoch je nutné prevádzať jednotky hmotnosti (kilogramy na gramy, miligramy na gramy). Vopred na to žiačky a žiakov upozornite, prípadne aj napíšte na tabuľu, ako sa dané jednotky hmotnosti prevádzajú.
- Úlohy, ktoré skupiny pri práci s pracovným listom vytvorili (úloha 5), si zapíšte a na najbližšej hodine si ich s celou triedou ešte prepočítajte.

Pracovný list

1. skupina

Papier – recyklácia

1. V našej škole sa bude organizovať zber papiera. Rozhodli sme sa, že každá žiačka a žiak našej triedy prinesie presne 15 kg papiera. Koľko kg papiera by sme vyzbierali spolu?
2. Viete, že **1000 kg nazbieraného papiera zachráni 17 stromov**? Koľko kg nazbieraného papiera treba na záchranu 1 stromu?
3. Koľko stromov by sme zachránili my naším zberom?
4. Koľko kg papiera by musela priniesť každá žiačka a žiak našej triedy, keby sme chceli vyzbierať spolu 1000 kg papiera?
5. Skúste vytvoriť slovnú úlohu, v ktorej budú použité slová: papier, zbierať, piataci, o koľko viac. Vypočítajte ju na domácu úlohu.

2. skupina

Strom – výroba kyslíka

1. Človek priemerne potrebuje na 10 minút svojho života približne 4g kyslíka. Koľko gramov kyslíka potrebuje človek na 1 hodinu svojho života? Koľko na celý deň?
2. Viete, že **sto rokov starý buk** s výškou 25 m a priemerom koruny 15 m **vyrobí za hodinu 1700 g kyslíka**? Na koľko dní by toto množstvo kyslíka vystačilo pre jedného človeka?
3. Na koľko hodín by toto množstvo kyslíka vystačilo pre všetky žiačky a žiakov našej triedy?
4. Ako dlho musí strom vyrábať kyslík, aby uspokojil „kyslíkové potreby“ celej našej triedy na týždeň?
5. Skúste vytvoriť slovnú úlohu, v ktorej budú použité slová: strom, kyslík, piataci, koľko krát. Vypočítajte ju na domácu úlohu.

3. skupina

Listová plocha - zachytenie prachu a škodlivých plynov

1. Viete, že **stromy po každom daždi**, kedy sa ich listy očistia, **dokážu zachytiť, zneškodniť a znehybniť škodlivé plyny a prach**? Približne 400 listov buka dokáže za 1 hodinu zachytiť asi 60 mg prachu a 14 mg škodlivých plynov. Storočný buk s priemerom koruny 14 m má približne 600 000 listov. Koľko mg prachu a koľko mg škodlivých plynov zachytí takýto dospelý buk za hodinu?
2. Koľko g prachu a koľko g škodlivých plynov zachytí dospelý buk za 1 deň?
3. Rodina Marečkovcov žije v dedine za mestom v dome, ku ktorému vedie 3-kilometrová príjazdová cesta. Každý deň dochádzajú do práce a školy dvomi autami, z ktorých každé vypúšťa do vzduchu 150 g emisií (škodlivých plynov) na prejdený kilometer. Koľko g emisií sa vypustí do vzduchu z oboch áut rodiny Marečkovcov počas jazdy z domu do mesta a späť len na úseku príjazdovej cesty?
4. Koľko dospelých bukov je potrebných, aby sa za jeden deň zneškodnilo toto vypustené množstvo škodlivých plynov?
5. Skúste vytvoriť slovnú úlohu, v ktorej budú použité slová: strom, vysadiť, piataci, koľkokrát. Vypočítajte ju na domácu úlohu.

4. skupina

Spotreba papiera na osobu

1. Viete, že **jeden obyvateľ Slovenska ročne spotrebuje priemerne 85 kg papiera**? Koľko kg papiera ročne spotrebuje 4-členná slovenská domácnosť?
2. Koľko veľkých zošitov táto hmotnosť predstavuje, ak jeden veľký zošit má hmotnosť približne 178g?
3. Koľko kg papiera spotrebujú za rok žiačky a žiaci našej triedy spolu?
4. Koľko je to veľkých zošitov?
5. Skúste vytvoriť slovnú úlohu, v ktorej budú použité slová: papier, spotrebovať, piataci, o koľko menej. Vypočítajte ju na domácu úlohu.

5. skupina

Recyklácia – šetrenie energie

1. Viete, že **recykláciou 1000 kg starého papiera ušetríme priemerne toľko energie, koľko spotrebuje bežný počítač s monitorom za približne 4584 hodín alebo bežný televízor s plochou obrazovkou za približne 2942 hodín**?
2. Koľko dní by sme mohli pracovať na počítači, keby sa zrecyklovalo 1000 kg starého papiera, ak predpokladáme, že v priemere strávime za počítačom 3 hodiny denne? Koľko je to približne rokov?
3. Koľko dní by sme mohli pozeráť televízor, keby sa zrecyklovalo 1000 kg starého papiera, ak predpokladáme, že v priemere pozeráme televízor 2 hodiny denne? Koľko je to približne rokov?
4. Približne koľko kg papiera by sme museli nazbierať, aby sa z ušetrenej energie dalo v jednej domácnosti každý deň počas 4 rokov pozeráť televízor 2 hodiny a tiež pracovať na počítači 3 hodiny?
5. Skúste vytvoriť slovnú úlohu, v ktorej budú použité slová: papier, recyklácia, o koľko viac, piataci. Vypočítajte ju na domácu úlohu.

2.) Voda

Ročník:

Tematický celok:

Téma GV:

Čas:

Pomôcky:

5. ročník ZŠ

počtové výkony s prirodzenými číslami

životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty

45 minút

pracovný list pre každú žiačku a žiaka; odmerné nádoby z pracích práškov (s objemom 250 ml); hodinky; tipovacie lístky (malé kúsky papiera) pre každú žiačku a žiaka; malé fľašky minerálnej vody (3 ks); kalkulačka; Voliteľné: dataprojektor; internet

Ciele:

- vytvárať predpoklady a overovať ich hravou formou
- zopakovať si zaokrúhľovanie prirodzených čísel; násobenie jedno a viacciferným číslom; delenie jednociferným číslom; používanie kalkulačky
- prezentovať matematiku ako systém, v ktorom všetko so všetkým súvisí
- pochopiť dôležitosť vody ako strategickej suroviny pre celé ľudstvo

Postup:

Evokácia – 10 minút

1

Krátko so žiačkami a žiakmi diskutujte o význame vody pre nich samých v ich každodennom živote, ako aj o jej význame pre človeka vo všeobecnosti.

2

Vyberte jednu žiačku alebo žiaka, ktorý vám bude pomáhať pri „minipokuse“ a dajte mu odmerky na vodu a hodinky. Nastavte kvapkanie vody z vodovodného kohútika v triede (nebude sa brať do úvahy frekvencia ani objem kvapiek).

3

Predstavte žiačkam a žiakom pokus, v ktorom budete počítať, koľko vody sa minie, ak je zle uzavretý vodovodný kohútik. Rozdajte im tipovacie lístky, kde si každá žiačka a žiak zapíše svoj odhad, koľko vody vytečie z kohútika za jednu hodinu (60 min) v mililitroch. Lístky podpíšu a odovzdajú vám.

4

Vybranú žiačku alebo žiaka požiadajte, aby zachytával vodu 10 minút a potom prepočítal jej objem v mililitroch na celú hodinu.

Uvedomenie – 25 minút

5

Podľa vlastného uváženia rozdeľte žiačky a žiakov do dvojíc alebo malých skupiniek, alebo ich nechajte počítať samých.

6

Rozdajte žiačkam a žiakom pracovné listy s úlohami a vysvetlite im postup: ku každej úlohe je pridelené písmeno, ktoré doplnia do tajničky podľa výsledného výpočtu úlohy. Je možné, že už pred poslednou úlohou budú vedieť doplniť znenie tajničky. Upozornite žiačky a žiakov, že riešenie je úplné len vtedy, keď dopočítajú všetky úlohy. Úlohy by mali vypracovať do 20 minút, pričom prvé tri skupiny/žiaci, ktoré/í budú mať všetky úlohy vyriešené, ukončia čas na

riešenie úloh. (Žiačka alebo žiak, ktorý pomáha s pokusom, sa do riešenia úloh zapojí neskôr. Nevadí, ak nestihne všetky úlohy.)

- 7 Kým budú žiačky a žiaci riešiť úlohy z pracovného listu, vyhodnoťte, ktorí traja žiaci tipovali najbližšie výsledok pokusu z úvodu hodiny.
- 8 Po uplynutí času riešenie predstavte všetkým žiačkam a žiakom: riešením tajničky je 10. článok Európskej charty o vode – VODA JE SPOLOČNÝM DEDIČSTVOM.
- 9 Vyhodnoťte výsledky pokusu a žiakov, ktorí tipovali najbližší výsledok, odmeňte fľaškami minerálnej vody.

Reflexia – 10 minút

- 10 Diskutujte so žiačkami a žiakmi o plytvaní a znečisťovaní vody, o možnostiach ochrany a šetrenia vodou.

Aktivitu môžete zaradiť okolo dátumu 22. marec, kedy je Svetový deň vody. Ak uznáte za vhodné, môžete poukázať na dôležitosť príjmu tekutín a na kvalitu pitnej vody. Cez dataprojektor zobrazte z internetu desatoro pitného režimu a krátko o ňom diskutujte.

Zdroj:

<http://www.infovek.sk/predmety/chemia/externe/majka/Desatoro.htm>

Na výsledok pokusu môžete nadviazať ďalšími úlohami – prepočítavanie koľko vody by pretieklo zbytočne za jeden rok, koľko by to stálo a pod.

O charte o vode môžete so žiačkami a žiakmi diskutovať podrobnejšie - zobrazte jej znenie cez dataprojektor alebo vytlačte a vyveste jej znenie v triede.

Zdroj:

<http://www.dajsivodu.sk/o-vode/europska-charta-o-vode>

Na záver hodiny môžete cez dataprojektor prostredníctvom internetu zobrazíť karaoke verziu pesničky Voda, čo ma drží nad vodou.

Zdroj:

<http://www.youtube.com/watch?v=JQE2kCMMOFs>

Pracovný list

3 600	231 000	693	57 670
-------	---------	-----	--------

80 000	4 000
--------	-------

632	60 000	231 000	224	231 000	900	81 760	450	158
-----	--------	---------	-----	---------	-----	--------	-----	-----

693	4 000	693	230 680	900	632	7 200	3 600	231 000	158
-----	-------	-----	---------	-----	-----	-------	-------	---------	-----

(10. ČLÁNOK EURÓPSKEJ CHARTY O VODE)

1. Z tabuľky zistíte, koľko litrov vody minie priemerne jeden človek za deň? **M**
2. Koľko litrov vody minie priemerne jeden človek za jeden rok (365 dní)? **A**
3. Výsledok druhej úlohy zaokrúhlite na desaťtisícky! **P**
4. Koľko litrov vody minie priemerne za jeden deň štvorčlenná domácnosť? **S**
5. Koľko litrov vody minie priemerne za jeden rok (365 dní) štvorčlenná domácnosť? **I**
6. Výsledok piatej úlohy zaokrúhlite na tisícky! **O**
7. Za 1 000 litrov pitnej vody platíme približne 3 eurá. Približne koľko eur zaplatí štvorčlenná domácnosť podľa výsledku šiestej úlohy? **D**

Spotreba vody na osobu a deň (priemerne)	
sprchovanie a kúpanie	40 l
pranie	40 l
WC	40 l
osobná hygiena (bez kúpania)	15 l
upratovanie	10 l
umývanie riadu	7 l
pitie a varenie	6 l
Spolu	

Zdroj tabuľky: http://www.ekoskola.sk/voda_vseobecne.htm

8. Liter odpadovej vody znečistí okolo 8 litrov sladkej vody. Koľko litrov sladkej vody je znečistených pri jednom umývaní riadu pre štvorčlennú domácnosť denne? **L**
9. Koľko litrov vody je znečistených pri celoročnom umývaní riadu (365 dní) pre štvorčlennú domácnosť – predpokladáme, že riad umývame jedenkrát za deň (šetríme!) **N**
10. Výsledok deviatej úlohy zaokrúhlite na desaťtisícky! **J**
11. Plnička minerálnej vody za 1 minútu naplní 15 fliaš s objemom pol litra.
 - Koľko fliaš s objemom pol litra sa naplní za hodinu? **Č**
 - Koľko litrov minerálky to bude za 1 hodinu? **Ý**
 - Koľko fliaš s objemom pol litra sa naplní za jednu smenu (8 hodín)? **T**
 - Koľko litrov minerálky to bude za jednu smenu? **V**
 - Výsledok predchádzajúcej úlohy zaokrúhlite na tisícky! **E**

Námety

Jazyky sveta

Odporúčaný ročník:

5. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Vytvorenie oboru prirodzených čísel do a nad milión

Téma GV:

Globalizácia a vzájomná previazanosť

Hlavný cieľ:

Upozorniť na vplyv globalizácie na používanie jazykov v bežnom živote. Precvičiť si základné matematické operácie s prirodzenými číslami.

Stručný opis:

- Vytvorte úlohy na usporiadanie čísel alebo porovnanie údajov (o koľko viac/menej, koľkokrát viac/menej) na základe dvoch tabuliek v prílohe.
- Po vyriešení úloh diskutujte so žiakmi a žiačkami o výsledkoch a ich príčinách (Už ste sa niekedy stretli s niektorým jazykom z tabuľky? Ak áno, kde? Ak nie, kde by ste sa s nimi mohli stretnúť? Prečo asi najviac ľudí hovorí mandarínskou čínštinou? A prečo je najpoužívanejším jazykom na internete angličtina a nie čínština?)

Príloha

Tabuľka 1:

10 najpoužívanejších jazykov sveta
(podľa štátnej príslušnosti)

Japončina	126 mil.
Hindský jazyk	370 mil.
Španielčina	350 mil.
Nemčina	101 mil.
Arabčina	206 mil.
Mandarínska čínština	873 mil.
Portugalčina	203 mil.
Angličtina	340 mil.
Bengálčina	196 mil.
Ruština	145 mil.

Tabuľka 2:

10 najpoužívanejších jazykov na internete
(podľa počtu používateľov)

Kórejčina	35 mil.
Nemčina	61 mil.
Španielčina	124 mil.
Japončina	97 mil.
Portugalčina	58 mil.
Taliančina	35 mil.
Angličtina	431 mil.
Čínština	276 mil.
Arabčina	60 mil.
Francúzština	68 mil.

Červená stužka

Odporúčaný ročník:

5. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Geometria a meranie

Téma GV:

Globálne problémy a rozvojová spolupráca, HIV/AIDS

Hlavný cieľ:

Poukázať na problematiku HIV/AIDS. Zopakovať si meranie dĺžky úsečky a premenu jednotiek dĺžky.

Stručný opis: Vyučovaciu hodinu začnite diskusiou o Dni boja proti HIV/AIDS, ktorý sa pripomína každoročne 1. decembra. Diskutujte o problematike HIV/AIDS a dôvodoch, prečo si boj proti tejto chorobe pripomínáme špeciálnym dňom. Spýtajte sa žiačok a žiakov, či poznajú symbol solidarity s ľuďmi trpiacimi HIV/AIDS – červenú stužku (viac o jej histórii nájdete na <http://www.hivaids.sk/index.php/ervena-stuka>)

Po diskusii riešte so žiakmi a žiačkami nasledovné úlohy:

- Koľko dní ešte ostáva do najbližšieho dňa boja proti HIV/AIDS?
- Rozhodli ste sa vyrobiť červenú stužku pre seba a 4 kamarátky/kamarátov z takéhoto kúska stužky (pripravte si pre žiakov kúsok rovnej stužky alebo jej obrázok). Odmerajte dĺžku tejto stužky v mm.
- Koľko cm takejto stužky budete potrebovať spolu na výrobu všetkých stužíek?
- Keby ste si kúpili pol metra červenej stužky, vystačila by vám na výrobu 10 stužíek? Vysvetlite svoju odpoveď.
- Koľko červených stužíek by ste mohli vyrobiť z 3 metrov stužky?
- Vytvorte pohľadnicu pripomínajúcu deň boja proti HIV/AIDS. Z papiera vystrihnite pásik, ktorý má takú istú dĺžku ako stužka a tiež obdĺžnik s rozmermi 145 mm a 105 mm. Pásik zafarbite na červeno a prilepte na obdĺžnik.
- Na pohľadnicu napíšte dôležitú správu týkajúcu sa boja proti HIV/AIDS.

Na záver sa opýtajte žiačok a žiakov, čo by ich presvedčilo, aby sa tiež zapojili do kampane za boj proti HIV/AIDS a pripli si červenú stužku.

Pitná voda

Odporúčaný ročník:

5. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Počtové výkony s prirodzenými číslami

Téma GV:

Ľudské práva

Hlavný cieľ:

Diskutovať o práve na prístup k pitnej vode. Precvičiť počítanie s veľkými číslami.

Stručný opis: Pripravte si pre žiačky a žiakov dokument Ľudské práva (zjednodušený pre deti, dostupný napr. tu: www.unis.unvienna.org/pdf/factsheets/UDHR_plain_language_sk.pdf) a potom im zadajte riešiť nasledujúcu úlohu:

Na Zemi žilo v roku 2010 približne 6 miliárd 700 miliónov ľudí. Každý ôsmy obyvateľ Zeme nemá prístup k pitnej vode. Ženy v niektorých krajinách Subsaharskej Afriky musia denne prejsť v priemere 6 500 metrov a vodu nosia v nádobách na hlavách. Jedna takáto nádoba s vodou váži 20kg.

- a) Koľko ľudí nemá prístup k pitnej vode?
- b) Akú vzdialenosť a koľko kg prenesie žena za jeden mesiac?
- c) V jednej dedine žije 64 rodín. Žena z každej rodiny nosí denne vodu. Koľko pitnej vody musia do tejto dediny doniesť za 1 rok? Na aké obdobie by to vystačilo jednej rodine u nás?

Diskutujte o výsledkoch úlohy, a tiež o tom, ku ktorému právu sa viaže nedostatok pitnej vody a na čo všetko ešte podľa dokumentu, s ktorým žiačky a žiaci pracovali, majú mať deti právo a je im odopreté.

Vek cudzincov na Slovensku

Odporúčaný ročník:

5. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Vytvorenie oboru prirodzených čísel do a nad milión

Téma GV:

Multikulturalizmus

Hlavný cieľ:

Diskutovať so žiačkami a žiakmi o prítomnosti cudzincov na Slovensku. Precvičiť si čítanie z grafu, používanie prirodzených čísel

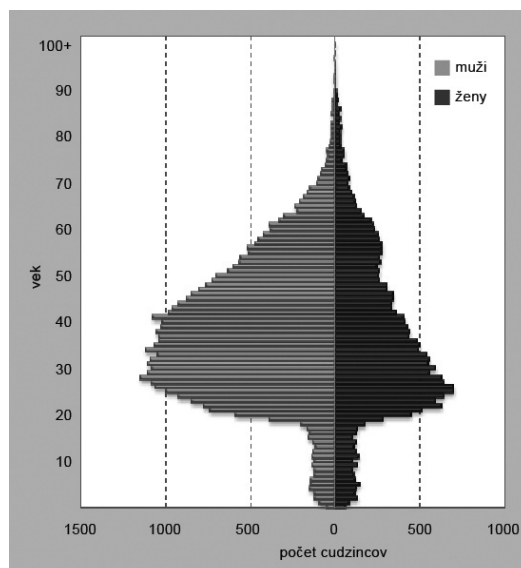
Stručný opis:

- Spýtajte sa žiačok a žiakov, či poznajú niekoho, kto sa odsťahoval/prisťahoval zo/na Slovenska/o a či poznajú dôvody, ktoré ho k tomu viedli.
- Potom im zadajte úlohu, aby na základe grafu odpovedali na otázku: Aký vek mali cudzinci, ktorých bolo na Slovensku k 31.12.2009 najviac?
- Nechajte žiačky a žiakov tvoriť úlohy pre svojich spolužiakov tak, aby odpovede na nich vedeli nájsť v grafe.
- Diskutujte s deťmi o imigrácii v spojitosti so Slovenskom - o jej dôvodoch, napríklad aj vzhľadom k veku migrujúcich osôb (pracovné príležitosti, rodinné dôvody, vojny, ...)

Príloha:

Veková štruktúra cudzincov s obvyklým pobytom na území SR k 31. 12. 2009

Zdroj: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=31395>

3.) Školská taška

Ročník: 6. ročník ZŠ

Tematický celok: Desatinné čísla; početové výkony (operácie) s desatinnými číslami

Téma GV: Globálne problémy a rozvojová spolupráca (chudoba)

Čas: 45 minút

Pomôcky: kópia Pracovného listu 1 pre každého žiaka; kópia Pracovného listu 2 pre každú skupinu; kalkulačky

- Ciele:**
- precvičiť si počítanie s desatinnými číslami a zaokrúhľovanie
 - uvedomiť si prítomnosť chudoby vo svete a jej následky na život v danej krajine
 - rozvíjať svoje kritické myslenie

Postup:

Evokácia – 5 minút

1

Rozdeľte žiačky a žiakov do 4 – 5 členných skupín (techniky na rozdeľovanie nájdete v úvode metodické príručky). Každá skupina si vopred vyberie jednu osobu, ktorá ju bude zastupovať. (Odporúčanie: V každej skupine by mala byť aspoň jedna zdatná matematická alebo zdatný matematik.)

Uvedomenie – 30 minút

2

Rozdajte žiačkam a žiakom článok z Pracovného listu 1. Zadaťte im úlohu, aby si článok prečítali a vypísali do zošita údaje, ktoré pokladajú za dôležité. Na prácu s textom im dajte 5 - 7 minút.

3

Zapísané údaje si žiačky a žiaci porovnajú v rámci svojej skupiny a postupne ich prezentujú pred celou triedou prostredníctvom svojho hovorcu/hovorkyne. Prezentované údaje zapisujú na tabuľu.

4

Rozdajte do každej skupiny sadu úloh z Pracovného listu 2 a upozornite žiačky a žiakov, že majú na ich riešenie 10 – 15 minút, pričom využijú doplňujúce údaje o cenách a údaje z textu, ktorý čítali.

5

Keď skupiny vyriešia úlohy, ich zvolené hovorkyne a hovorcovia napíšu na tabuľu výsledky úloh, čím prebehne kontrola výsledkov.

Reflexia - 10 minút

6

Na základe zistených výpočtov diskutujte so žiačkami a žiakmi o nasledujúcich otázkach:

- Akú krajinu možno považovať za chudobnú?
- Patrí Afganistan medzi chudobné krajiny?
- Patrí Slovensko medzi chudobné krajiny?
- V čom je medzi nimi rozdiel?

- Môžu bohatšie krajiny pomáhať chudobnejším? Ak áno, ako?
- Poznáte nejaké organizácie, ktoré pomáhajú chudobným krajinám?
- V čom spočíva ich pomoc?
- Viete povedať, koľko asi stojí školská taška vybavená podobne ako tá vaša?
- Stačilo by vám vaše vreckové na zakúpenie všetkých pomôcok do školy?

Odporučte žiačkam a žiakom, aby si riešenie úloh rozdelili medzi seba, aby nepočítal každý sám, inak prácu nestihnú. Odpovede na posledné dve otázky z reflexie môžete využiť ako zadanie domácej úlohy.

Príklady z Pracovného listu 2 sa počítajú s kurzom 1 € = cca 1,4 \$ (tomu zodpovedajú aj výsledky).

Kurz môžete prípadne aktualizovať.

Riešenie:

1. 56 Afg
2. 1800Afg., 32 €
3. 57375 dolárov
4. 390 Afg
5. 8,8 €
6. 167 Afg
7. 12,5 dolára
8. 348 €
9. 2 doláre

Pracovný list 1

Michal Hvorecký:

Najchudobnejšia banka na svete

Banky sa zväčša nachádzajú na dobre viditeľných, prestížnych miestach, v honosných, pre-skenných priestoroch, ktorých umelosť ešte dotvárajú plagáty prehnane šťastných klientov. Lenže táto banka v Kábule našla útočisko v malej temnej miestnosti za školou Aschiana.

V provizórne zariadenej izbe s dvoma starými počítačmi čakali na rozheganých pohovkách štyri deti. Stretli sa tam dve Paštunky, Uzbek a Hazar, teda tri národnosti, ktoré kruto bojovali v občianskej vojne. Dvanásťročný Nadžibulah sedel za stolom pred otvorenou knihou s účtami a s vážnym výrazom na tvári klientov postupne volal k sebe.

Dve kamarátky nespájalo len rovnaké meno Parwana, ale aj rovnaká práca – obe na uliciach hlavného mesta Afganistanu predávajú žuvačky. Konkurencia je obrovská, lebo v Kábule pracuje asi stotisíc detí, preto dievčatá v ten deň zarobili iba štyridsať afghani, asi jeden americký dolár.

Peniaze si prišli uložiť na účty. Na dnes už jedlo mali, preto zárobok odložili na horšie časy. Jedna má trinásť a druhá desať rokov, ale do ich tvári sa zapísali skúsenosti dospelých. Do školy ešte nechodili, pretože by sa neuživili, ale raz by chceli...

Nadžibuláh zapísal vklady, a ak si s niečím nevedel rady, poradila mu Arzoo, devätnásťročná sociálna pracovníčka, jediná zamestnankyňa Detskej rozvojovej banky.

„Účty si tu otvorilo tisíc sedemsto kábulských detí. Ak sa im podarí nasporiť aspoň pár desiatok dolárov, vieme im poskytnúť výhodný úver na kúpu školských pomôcok alebo teplého oblečenia,“ vysvetlila Arzoo a dovolila mi nazrieť do účtovnej knihy.

Najviac za rok nasporila Sabera, v deň mojej návštevy mala na konte 45 dolárov. „Nie je to v istom zmysle podporovanie detskej práce?“ spýtal som sa. „Chápem, čo myslíte, ale tu deti makajú od troch rokov a tak skoro sa to nezmení. Je to smutný fakt našej krajiny po tridsiatich rokoch vojny. Takto ich motivujeme, aby ich nelákal predaj drog, pašovanie alkoholu alebo pornografia.“

V Detskej rozvojovej banke sa nepodpisujú desaťstranové zmluvy zrozumiteľné iba znalcom práva a propagačné letáky nemajú vysvetlenia napísané mikroskopickým písmom. V živote som už vyskúšal mnoho finančných inštitúcií v rôznych krajinách, no ešte nikdy som nenavštívil takú chudobnú, a pritom takú zmysluplnú a dôležitú banku.

Pracovný list 2

1. Vypočítajte, koľko afgáni by ste dostali za 1 € pri návšteve Afganistanu.
2. Vypočítajte, koľko afgháni má nasporené Sabera. Koľko je to € ? Zaokrúhlite na celé čísla.
3. Koľko dolárov mali nasporené deti v tejto banke, ak má polovica detí priemerne 30 dolárov, polovica zo zvyšku má 35 dolárov a zvyšok detí má nasporených 40 dolárov?
4. Vypočítajte, koľko afgháni potrebuje dieťa na nákup tašky a jej výbavu, ak potrebuje tri zošity, dve perá, jednu ceruzku, strúhadlo, dve pravítka a jednu gumu.
5. Sabera sa rozhodla, že si dá ušiť uniformu do školy. Látku si už kúpila. Vypočítajte, koľko eur potrebuje Sabera, aby si ju mohla dať ušiť. Zaokrúhlite na desatiny.
6. Otec v Afganistane dostane mesačne výplatu až 8 000 afgáni. Polovicu z výplaty musí dať na stravu a 3 000 afgháni na iné výdavky. Koľko celých afgháni by si mal odkladať mesačne, aby o rok mohol kúpiť látku a dať ušiť uniformu dvom svojim a dvom sestri-ným deťom?
7. Vypočítajte, koľko dolárov je treba spolu na nákup látky a ušitie jednej uniformy.
8. Koľko eur by stála výroba školských uniforiem pre triedu, kde chodí 39 detí? Využite výsledky úlohy 7.
9. Parwana predávala jeden druh žuvačiek po 1,48 afgháni a Sabera iný druh po 1,28 afgháni. Obe predali po 75 kusov. Koľko celých dolárov si mohli spolu večer uložiť do banky, ak každá prinesie rodičom 50 afgháni pre mladších súrodencov?

Ceny:

1 dolár = asi 40 afghání (mena v Afganistane, 1 afg =100 pulov), 1 € = asi 1,4 dolára

- zošit 80 Afg
- ceruzka 5 Afg
- pero 10 Afg
- uniforma 250 Afg (šitie)+ 250 Afg (látka) - uniforma im väčšinou vydrží niekoľko rokov
- školská taška 100 Afg
- strúhadlo 2 Afg
- pravítko 10 Afg
- guma 3 Afg

4.) Vojnové konflikty

Ročník: 6. ročník ZŠ

Tematický celok: obsah obdĺžnika a štvorca

Téma GV: globálne problémy a rozvojová spolupráca (konflikty vo svete)

Čas: 45 minút

Pomôcky: pracovný list - pre každú žiačku a žiaka alebo skupinu spolu s odpoveďovým hárkom; štvorčekovaný papier; farebné pastelky alebo fixky; kalkulačky

- Ciele:**
- aplikovať vedomosti v riešení úloh zameraných na výpočet obvodu alebo obsahu štvorca a obdĺžnika
 - oboznámiť sa s údajmi o financiách, ktoré sa každoročne vynakladajú na armádu
 - uvedomiť si dôsledky vojnových konfliktov vo svete
 - oboznámiť sa s niektorými globálnymi problémami vo svete

Postup:

Evokácia – 10 minút

1

Ukážte žiačkam a žiakom sieť s rozmermi 32x50 (40x40) štvorčekov, ktorú si buď predkreslíte na tabuľu, alebo pripravíte na interaktívnu tabuľu. Vysvetlite žiačkam a žiakom, že každý štvorček znázorňuje miliardu dolárov, ktoré boli vynaložené na celosvetové výdavky na armádu v roku 2010.

2

Spolu prepočítajte, koľko je to celkovo miliárd dolárov a krátko diskutujte, čo všetko tieto náklady zahŕňajú (nákup zbraní a vojenskej techniky, príprava a platy pre armádu atď.) Spýtajte sa ich, či sa im zdá táto suma vysoká alebo nízka a prečo.

Uvedomenie – 25 minút

3

Po diskusii rozdeľte žiačky a žiakov do dvojíc alebo iných menších skupiniek (techniky na rozdeľovanie do skupín nájdete v úvode metodической príručky).

4

Rozdajte žiačkam a žiakom pracovné listy s úlohami, ktoré riešia do zošita a výsledky zapisujú do odpoveďového hárku. Vysvetlite im, že výsledky jednotlivých príkladov predstavujú výdavky v miliardách dolárov, ktoré by ročne postačili na odstránenie vybraných svetových problémov. Na riešenie úloh majú cca 20 minút.

5

Skontrolujte so žiačkami a žiakmi výsledky.

6

Po kontrole výsledkov vyvolávajú žiačky a žiakov, aby v sieti, ktorú ste si na začiatku hodiny pripravili, zamaľovali taký počet štvorčekov, koľko im vyšlo v jednotlivých príkladoch.

Reflexia - 10 minút

7

Po skončení aktivity krátko diskutujte o každej zafarbenej položke – spýtajte sa, či žiačky a žiaci vedia, o aký svetový problém ide a či sa im zdá dôležité, aby sa na jeho odstránenie vynakladali také finančné prostriedky.

8

Môžete pokračovať v diskusii, a to porovnaním jednotlivých výdavkov medzi sebou aj porovnaním s výdavkami na armádu.

9

Ak budete mať čas, rozšírite diskusiu aj o otázky:

- Poznáte nejakú krajinu, kde práve prebieha vojnový konflikt?
- Aký dopad majú vojnové konflikty na krajinu, ľudí a obzvlášť na deti?
- Už ste sa niekedy stretli so zbierkou pre deti z krajín, ktoré sú vo vojne? Ak áno, čo to bolo za zbierku a kto ju organizoval?
- Poznáte nejakú známu osobnosť, ktorá pomáha pri riešení globálnych problémov? Ak áno, kto to je, akou formou pomáha a komu?

Zdroje:

http://eycb.coe.int/compass/en/chapter_5/5_12.html, <http://www.globalissues.org/issue>

Žiačky a žiakov možno rozdeliť rôznym spôsobom, napr. do menších skupín 3-5 žiakov (pre nedostatok času si príklady môžu medzi sebou podeliť a nemusia počítať všetci všetko). Vopred sa pripravte, aby ste vedeli v prípade nejasností dovysvetliť položky v odpovedovom hárku a viesť následnú diskusiu.

Riešenie:

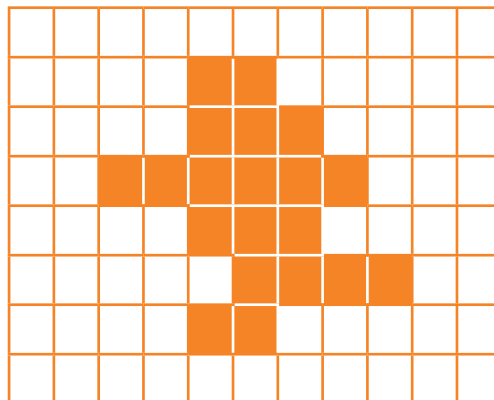
1 – 4; 2 – 15; 3 – 8; 4-15; 5 – 30; 6 – 5; 7 – 8; 8 – 10; 9 – 21; 10 – 58

Pracovný list

1. Pri odstraňovaní vojnových následkov pracuje protichemická jednotka. Na odstránenie chemickej látky, ktorá zamorila územie, je potrebná špeciálna chemikália, ktorá vystačí na 12 m^2 . Územie, ktoré bolo potrebné takýmto spôsobom vyčistiť, sa skladalo zo štvorcovej časti so stranou dlhou 6 metrov a obdĺnikovej časti s dĺžkami strán 3 a 4 metrov. Koľko balení spomínanej chemikálie je potrebných na vyčistenie tohto územia?
2. Protichemická jednotka má za úlohu vykopať základy na plot okolo zamoreného územia. Pozemok má tvar štvorca so stranou dlhou 13 metrov. Deň predtým odmerali, že už vykopali 22 metrov. Koľko dní musia ešte kopať, ak denne vykopú kvôli zlým poveternostným podmienkam len 2 metre?
3. Vojenská celta má tvar obdĺžnika so stranami 20 a 40 dm. Vypočítajte, akú plochu ňou vieme prikryť. Výsledok uveďte v metroch štvorcových.
4. Plocha, na ktorej je postavený vojenský stan, má tvar obdĺžnika s obsahom 45 m^2 . Jedna strana stanu má dĺžku 300 cm. Vypočítajte, koľko metrov meria druhá strana.
5. Obvod hradných múrov mestečka, v ktorom vojaci musia nepretržite udržiavať pokoj medzi obyvateľmi, je 15,5 km. Dĺžka územia, ktoré je týmito hradbami vymedzené, je o 250 metrov dlhšia ako jeho šírka. Do polovice mesta už veliteľ nasadil hliadky. Koľko hliadok ešte musí nasadiť, ak jedna hliadka zvláda kontrolovať územie s rozlohou $0,25 \text{ km}^2$?
6. V tankovom múzeu vystavujú 3 sovietske tanky používané počas druhej svetovej vojny. Rozmery jednotlivých tankov sú uvedené v tabuľke. Najviac koľko trojíc týchto tankov by sa zmestilo do tohto múzea, ak je jeho rozloha 280 m^2 ?

Typ tanku	Obrázok	Dĺžka (v cm)	Šírka (v cm)	Výška (v cm)
T-34		675	300	245
KV - 2		680	332	328
T - 60		410	230	230

7. Obdĺžnikový pozemok bol rozdelený na štvorcové sektory. V niektorých štvorcových sektoroch boli uložené míny. Na ich odstránenie museli pyrotechnici preskúmať 40 sektorov. Pätinu z nich preskúmali, koľko je to sektorov?
8. Plukovník dostal nákres cvičiska, ktoré v skutočnosti zaberá plochu 125 m^2 . Je vytvorené zo zhodných štvorcov. Vypočítajte obvod jedného štvorca.
9. Okolo pozemku tvaru obdĺžnika vojaci osadili v rovnakej vzdialenosti od seba 27 stĺpov na osvetlenie. Vypočítajte vzdialenosť medzi stĺpmi, ak na spojenie stĺpov spotrebovali 567 metrov kábla.
10. Janka vystrihla z papiera pozdrav pre našich vojakov na misii, ktorý sa skladá z piatich štvorcov. Obvody štvorcov boli 24 cm, 8cm, 16 cm, 4cm a 4cm. Koľko centimetrov štvorcových mal celý Jankin pozdrav?

* príklad č. 8

Odpoveďový hárok

Príklad č.	Výsledok príkladu	Na čo by sa suma, ktorú ste vyrátali, v miliardách dolárov, mohla použiť:
1		Zastavenie odlesňovania
2		Zabránenie rozširovaniu AIDS
3		Zabránenie kyslým dažďom
4		Zabezpečenie zdravotnej starostlivosti
5		Odstránenie hladu a podvýživy
6		Zastavenie rozširovania ozónovej diery
7		Zastavenie pôdnej erózie
8		Odstránenie negramotnosti
9		Zabezpečenie prístreškov
10		Poskytnutie čistej a bezpečnej vody

Námety

Sopka

Odporúčaný ročník: 6. ročník ZŠ

Tematický celok / téma:

Desatinné čísla / Počtové výkony s desatinnými číslami

Téma GV:

Globalizácia a vzájomná previazanosť

Hlavný cieľ:

Upozorniť na vzájomnú prepojenosť prírodných javov a ekonomiky v globálnom kontexte. Precvičiť si základné matematické operácie s desatinnými číslami. Propedeutika zlomkov.

Stručný opis: Zadať žiačkam a žiakom prečítať text v prílohe a následne k nemu prislúchajúce otázky a úlohy:

1. Vypočítajte celkovú stratu leteckých spoločností, ak sa nelietalo 5 dní.
2. Bola v Európe denne zrušená viac ako polovica letov? O koľko?
3. Koľkých cestujúcich sa dotkol výpadok lietania počas 5 dní?
4. Koľko kg čerstvých plodín denne smeruje z Keny do Británie?
5. V Keni sa pestujú prevažne ruže. Na kvetinovej farme zväčša uviažu do jednej kytice 20 ruží a asi 24 takýchto kytíc uložia do jednej škatule, ktorá potom váži priemerne 15 kg. Ak všetky uhynuté kvety, ktoré sa v článku spomínajú, boli ruže, koľko kusov ruží uhynulo?
6. Vypočítajte celkovú stratu kenskej ekonomiky, ak sa nelietalo 5 dní.

Po vyriešení úloh so žiačkami a žiakmi diskutujte o výsledkoch a tiež o ďalších globálnych prepojeniach (Prečo sa kvetiny pestujú skôr v Keni ako v Európe a aké to má výhody a nevýhody? Viac nájdete tu: http://blog.pelikan.sk/pelikan_mix/3-veci-ktore-ste-mozno-o-keni-nevedeli/, http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/reportaze/_zprava/961950) Diskutujte aj o vplyve výpadku leteckej dopravy na odosielanie poštových zásielok, dovoz súčiastok, uzatváranie obchodov, atď.

Odpad

Odporúčaný ročník: 6. ročník ZŠ

Tematický celok / téma:

Desatinné čísla, počtové výkony s desatinnými číslami /Aritmetický priemer

Téma GV:

Životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty

Hlavný cieľ:

Diskutovať o produkcii rôznych druhov odpadu jedným človekom. Odhadnúť aritmet. priemer a vedieť ho vypočítať pomocou kalkulačky.

Stručný opis: V rámci exkurzií navštívte najbližší zberný dvor a vyžiadajte si údaje o zbere odpadov za rok. Žiačkam a žiakom zadajte, aby zo získaných údajov vypočítali nasledovné úlohy:

1. Aritmetický priemer jednotlivých druhov odpadu (plasty, papier, kovy...) zozbieraných za mesiac.
2. Aritmetický priemer jednotlivých druhov odpadu (plasty, papier, kovy...) na obyvateľa žijúceho v regióne navštíveného zberného dvora.

O výsledných výpočtoch so žiačkami a žiakmi diskutujte.

Zdroje: <http://www.odpady-portal.sk/Dokument/100291/zberne-dvory.aspx> (Zoznam zberných dvorov), <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=34190> (Odpady v Slovenskej republike)

Príloha:

★ ku námetu Sopka

Eyjafjallajokull je sopka na Islande, ktorá sa nachádza len 125 kilometrov od hlavného mesta Reykjavík. Výbuch tejto sopky 14. apríla 2010 spôsobil narušenie vzdušného priestoru v 12 európskych krajinách, vrátane Slovenska. Európska letecká kontrola zrušila vo štvrtok 15. apríla 2010 približne 17 000 letov z celkových 28 000, ktoré sa denne v Európe uskutočnia. Obmedzenia v leteckej doprave trvali niekoľko dní.

Najväčšou obeťou boli letecké spoločnosti, ktoré podľa odhadov Medzinárodného združenia pre leteckú dopravu (IATA) denne prichádzali o 185 miliónov eur. Aerolinkám pritom rástli náklady i v súvislosti so starostlivosťou o dotknutých cestujúcich. Letecké spoločnosti svojim klientom, ktorí čakali na odlet, uhrádzali dlhší pobyt v dovolenkovej destinácii alebo na letiskách. Obmedzenie lietania sa denne týkalo 1,2 miliónov cestujúcich.

Dôsledky sopečnej aktivity však boli omnoho globálnejšie, než by sa na prvý pohľad zdalo. Absencia leteckej dopravy neznamena iba pokles cestovného ruchu, ale i problémy pre bežnú ekonomiku súvisiacu s nákladnou prepravou:

Každú noc sa z Keny prepravuje do zahraničia 1 milión kg čerstvých plodín. Iba jedna pätina tejto produkcie smeruje mimo Európu. Do Británie sa dostane jedna tretina z plodín dovážaných do Európy. Pokým bola obnovená letecká doprava, v Keni uhynulo približne 3000t kvetín, ktoré by zaplnili prepravný priestor v 10 nákladných Boeingoch 747. Záhradnícky priemysel, ktorý je v Keni najväčším zdrojom príjmov, prichádzal kvôli zrušeniu letov do Európy približne o 3,8 miliónov dolárov denne. Podobnú stratu zaznamenali aj v iných krajinách Afriky a Južnej Ameriky, ktorých ekonomika je postavená na poľnohospodárstve.

Vakcíny

Odporúčaný ročník:

6. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Desatinné čísla. Počtové výkony s desatinnými číslami

Téma GV:

Ľudské práva

Hlavný cieľ:

Diskutovať o práve na zdravotnú starostlivosť. Precvičiť numeriku v obore desatinných čísel.

Stručný opis:

1. Vyzvite žiačky a žiakov, aby napísali na papier jednu obľúbenú sladkosť a jej cenu v eurách. Potom nech si každá a každý vypočíta, koľko minie na túto sladkosť za mesiac a výsledok dá do rámčeka.
2. Papiere pozbierajte, výsledné sumy napíšte na tabuľu a spolu spočítajte, koľko minú spolu na sladkosti.
3. Potom zadajte žiačkam a žiakom, aby vypočítali nasledovnú úlohu:

Sudán je krajina v strednej Afrike. Rodí sa v nej veľa detí, ale veľa detí zomiera kvôli zlej zdravotnej starostlivosti. Z tisíc narodených detí sa až 81 detí nedožije prvého roka života. Očkovanie proti novorodeneckému tetanu by im zachránilo život. Problémom sú však peniaze. Koľko vakcín by mohla vaša trieda pomôcť zaplatiť ak by ste im poslali peniaze, ktoré miniete v jednom mesiaci na vašu obľúbenú sladkosť, ak jedno balenie desiatich vakcín stojí 29,59 eur?

4. Po vyriešení úlohy diskutujte so žiačkami a žiakmi aj o tom, ako vnímajú vlastné právo na zdravotnú starostlivosť a o príčinách a dôsledkoch toho, že niektoré deti nemajú prístup ani k základnej zdravotnej starostlivosti.

Futbalový zápas

Odporúčaný ročník:

6. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Kombinatorika v úlohách

Téma GV:

Multikulturalizmus

Hlavný cieľ:

Diskutovať o možnostiach boja proti rasizmu a intolerancii. Navrhnuť postup vypísania všetkých kombinácií a určiť ich počet.

Stručný opis: Po prečítaní textu v prílohe dajte žiačkam a žiakom vyriešiť nasledovné úlohy:

1. Koľko zápasov sa odohralo na tomto turnaji v základných skupinách, ak boli družstvá rozdelené do troch skupín a hralo sa systémom každý s každým?
2. Víťazi jednotlivých skupín, spolu s mužstvom, ktoré získalo štvrtý najvyšší počet bodov, postúpili do semifinále. Ktoré mužstvá to boli? Koľko zápasov sa odohralo v semifináleovej skupine?
3. Aký bol priebeh stretnutia (sled gólov pre obe družstvá) v zápase medzi Výberom ČR v malom futbale a Výberom hviezd A.Lembakoaliho + Different Colours United v základnej skupine?

Diskutujte o význame takýchto typov športových turnajov.

Príloha:

Rôznorodých futbalistov opäť spojil futbalový Turnaj BLMF

Účastníkom IV. ročníka medzinárodného Turnaja Bratislavskej ligy v malom futbale (BLMF) proti rasizmu a intolerancii, ktorý sa konal pod záštitou župana bratislavského samosprávneho kraja Pavla Freša, sa opäť podarilo vyslať signál jednoty v rôznosti. Výborná atmosféra búrala predsudky o tom, že ľudia rôznej farby pleti, pôvodu či vierovyznania spolu nemôžu dobre vychádzať. V športovom areáli Centra akademického športu STU (Mladá Garda) sa v nedeľu 16. októbra 2011 udial presný opak – zavládol duch tolerancie a športového zápolenia.

Na otvorení sa zúčastnili aj policajný viceprezident Ábel či minister obrany Galko, ktorí vyzvali na odmietnutie neznášanlivosti na športoviskách i v spoločnosti. Pred slávnostným výkopom zaspieval rapper Bene, a so „stand up comedy“ na tému futbal zase zabavil účastníkov novinár a komik Tomáš Hudák.

Organizátori Turnaja, BLMF a OZ Ľudia proti rasizmu, s podporou celoeurópskej siete FARE, BSK a ďalších partnerov privítali 12 futbalových tímov, vyše 120 futbalistov pestrej skladby. Nováčikmi boli utečenci, ktorí nastúpili v tíme pod názvom „Football for equality“, družstvo židovskej menšiny Maccabi Slovakia či výber cudzincov z celého sveta – AKKIES.

Prvé účinkovanie na turnaji má za sebou aj etnicky pestrý výber z Maďarska, ktorý tvorili zástupcovia slovenskej i rómskej menšiny doplnení o afganských futbalistov. Na Turnaji napokon tento tím obsadil štvrté miesto. Symbol dobrého spolužitia opäť reprezentovalo družstvo zložené z fanúšikov slovenskej (Senica) a maďarskej (Dunajská Streda) národnosti. Rovnako druhý raz sa na turnaji predstavil aj výber migrantov z tretích krajín nazvaný Football for tolerance.

„Turnaj každým rokom naberá na váhe a v rámci celoeurópskej iniciatívy Akčné týždne FARE na Slovensku je už stálicou. Cieľom podobných aktivít však nie je len samotná hra, ale takisto aby sa zišlo čo najviac ľudí z rozličných prostredí a kultúr. Vytvára sa tým výborný priestor pre vzájomnú komunikáciu, búranie bariér a predsudkov,“ vyhlásil koordinátor projektu FARE z OZ Ľudia proti rasizmu Michal Zálešák.

Víťazný pohár si odniesli domáci futbalisti, ktorí tentoraz nastúpili pod hlavičkou reprezentácie SR v malom futbale. Vo finále zdolali výber Aliasa Lembakoali, v ktorom výborne chytal exbrankár Slovana Bratislava Vojin Prole a hrali futbalisti výberu Different Colours United prevažne rómskeho pôvodu doplnení o afrických migrantov. Po výbornom výkone zdolali v skupine výber českého malého futbalu 5:3, pričom prehrávali 0:3. Bronzovú priečku obsadili stálice turnaja, futbalisti Ružinovskej ekumenickej ligy v malom futbale.

Zdroj:

http://www.profutbal.sk/clanok128652-Roznorodych_futbalistov_opat_spojil_futbalovy_Turnaj_BLMF.htm

5.) Vlajky

Ročník:

7. ročník ZŠ

Tematický celok:

Pomer; percentá

Téma GV:

Multikulturalizmus (kultúrna identita, kultúrne rozdiely)

Čas:

45 minút

Pomôcky:

papier, písacie pomôcky; farbičky; nastrihané kópie pracovného listu; zemepisný atlas pre každú dvojicu

Ciele:

- zopakovať počítanie obsahov jednoduchých rovinných útvarov s využitím pomeru
- znázorňovať časti celku kruhovým diagramom
- spoznať vlajky krajín, diskutovať o spoločných a rozdielnych znakoch rôznych krajín
- pochopiť pojmy „multikulturalizmus“ a „interkultúrny dialóg“

Postup:

Evokácia – 10 minút

1

V úvode hodiny diskutujte so žiačkami a žiakmi o štátnych symboloch. Sústreďte sa na vlajky a na to, kde a pri akých príležitostiach sa používajú. Spýtajte sa žiačok a žiakov, či poznajú vlajku Slovenska ako aj vlajky našich susedných štátov, a či si myslia, že ich farby o štáte niečo vypovedajú.

2

Žiačky a žiakov rozdeľte do dvojíc (techniky na rozdeľovanie do skupín nájdete v úvode metodickéj príručky) a požiadajte ich, aby si spolu sadli do spoločnej lavice chrbtami k sebe.

3

Zadajte jednej osobe z každej dvojice úlohu, aby si v atlase vyhľadala vlajku ľubovoľnej krajiny, ktorú svojmu susedovi v lavici neukáže. Jej úlohou bude vlajku čo najpresnejšie slovne opísať, tak aby ju tá druhá dokázala na základe tohto opisu nakresliť. Upozornite dvojice, že na opis a kresbu budú mať obmedzený čas 3 minúty, a preto nech si nevyberú veľmi zložitú vlajku.

4

Odmerajte dvojiciam 3 minúty a potom ich požiadajte, nech si úlohy vymenia.

5

Po skončení predchádzajúcej aktivity im dajte chvíľu času, aby si porovnali svoje nakreslené vlajky s originálmi a približne dve minúty na to, aby si vymenili medzi sebou dojmy zo zážitku. Medzičasom rozdajte každej dvojici jeden z pracovných listov, ktorý obsahuje tri vlajky.

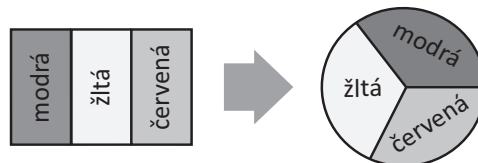
Uvedomenie – 25 minút

6

Zadajte a vysvetlite žiačkam a žiakom matematickú úlohu: Majú vypočítať, akú časť každej vlajky tvoria jednotlivé farby a na základe výsledkov zostrojiť prislúchajúci kruhový diagram. Spolu so žiačkami a žiakmi vyriešte na tabuľu vzorovú úlohu s vlajkou Rumunska: Vlajka

(Rumunská) má tri rovnako veľké zvislé pruhy - tmavomodrý, žltý a červený. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 2:3.

7

Oznámte žiakom a žiačkam, že na riešenie úloh z pracovného listu majú 20 minút. Upozornite ich na to, že je možné, že nebudú vedieť vypočítať obsahy niektorých farebných polí (v tvare trojuholníka, lichobežníka). Vtedy nech skúsia vlajku vhodne rozdeliť na rovnaké útvary.

8

Po vyriešení úloh nakreslite na tabuľu rôzne typy kruhových diagramov, ktoré pri riešení úlohy vznikli (rozdelený na tretiny, na polovice, jedna farba tvorí polovicu, ...) a ku každému typu diagramu pripíšte názov zodpovedajúcej krajiny.

Reflexia – 10 minút

9

Pri diskusii o jednotlivých typoch diagramov diskutujte o podobnostiach a odlišnostiach krajín v rámci jednotlivých skupín, o ktorých žiačky a žiaci vedia: (kontinent, náboženstvo, jazyk, ...). Pýtajte sa otázky:

- V čom je prínos toho, keď sú krajiny podobné a v čom toho, keď sú odlišné?
- Ktoré krajiny považujete za veľmi odlišné od Slovenska a prečo?
- Chodíte radi do krajín, ktoré sú kultúrou odlišné od Slovenska? Prečo áno a prečo nie?
- Vedeli by ste si predstaviť svoj život aj v inej krajine ako je Slovensko? Ak áno, tak v ktorej a prečo?
- Čo znamená pojem „multikulturalizmus“ a „interkultúrny dialóg“? Myslíte si, že slovenskú spoločnosť možno nazvať multikultúrnou? Prečo áno/nie?
- Aké krajiny sú typicky multikultúrne? Darí sa v nich podľa vás interkultúrnemu dialógu? Prečo áno/nie?

Pri zostrojovaní diagramov môžete využiť počítač a pracovať s programom Excel. Môžete si pripraviť kruhy na papieri, nechať skupiny žiakov a žiačok vyfarbiť tieto kruhy na základe ich kruhových diagramov a v reflexii pracovať s týmito obrázkami.

Túto aktivitu môžete vo vyučovaní zaradiť po prebratí úloh s vlajkami zo strany 54 z učebnice: Matematika pre 7. ročník ZŠ a 2. ročník gymnázií s osemročným štúdiom, 1. časť, Žabka, Černek, 2010 (ak už máte prebratý pomer).

Riešenie:

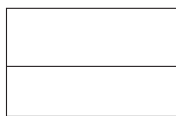
SK.		vlajka	štát	pomer	diagram
1)	1		Poľsko	B : Č 1 : 1	
	2		Česko	B : M : Č 3 : 2 : 3	
	3		Laos	Č : M : B 25:19:6	
2)	1		Thajsko	Č : B : M 1 : 1 : 1	
	2		Japonsko	B : Č 4 : 1	
	3		Kuvajt	Z : B : Čer : Čierna 7 : 6 : 7 : 4	
3)	1		Spojené Arabské Emiráty	Z : B : Čer : Čierna 1 : 1 : 1 : 1	
	2		Grónsko	B : Č 1 : 1	
	3		Švédsko	M : Ž 7 : 3	
4)	1		Dánsko	Č : B 198 : 61	
	2		Mali	Z : Ž : Č 1 : 1 : 1	
	3		Kongo	Z : Ž : Č 1:1:1	
5)	1		Kolumbia	Ž : M : Č 2 : 1 : 1	
	2		Nigéria	Z : B 2 : 1	
	3		Botswana	M : B : Č 9 : 1 : 2	

Pracovný list:

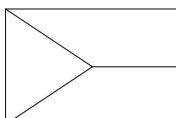

Úloha:

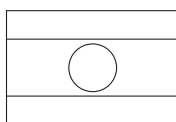
Vyfarbíte vlajky podľa popisu, ktorý vodorovné pruhy vždy udáva v poradí zhora a zvislé pruhy v poradí zľava doprava. Zistíte, ktorým štátom tieto vlajky patria (môžete využiť pripravený atlas). Potom k daným vlajkám zostrojíte podľa opisu prislúchajúci kruhový diagram, ktorý bude znázorňovať jednotlivé zastúpenie farieb na vlajke.

- a. Obdĺžnik s rozmermi strán v pomere 5:8 je rozdelený na dva rovnaké vodorovné pásy, biely a červený.

- b. Štátna vlajka sa skladá z horného bieleho a dolného červeného pruhu. Medzi nimi je vsunutý modrý žrdový klin do polovice dĺžky vlajky. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 2:3.

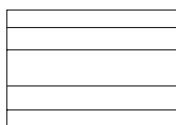

- c. Vlajka má tri vodorovné pruhy v pomere 1:2:1 vo farbách červenej, tmavomodrej a červenej. Uprostred širšieho modrého pruhu je biele kruhové pole o priemere rovnom tretine šírky vlajky (zároveň sú to dve tretiny šírky modrého pruhu). Pomer šírky a dĺžky vlajky je 2:3 (kruh tvorí približne 3/25 plochy vlajky).

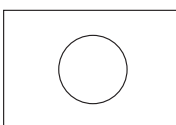

Úloha:

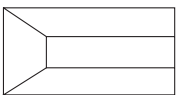
Vyfarbíte vlajky podľa popisu, ktorý vodorovné pruhy vždy udáva v poradí zhora a zvislé pruhy v poradí zľava doprava. Zistíte, ktorým štátom tieto vlajky patria (môžete využiť pripravený atlas). Potom k daným vlajkám zostrojíte podľa opisu prislúchajúci kruhový diagram, ktorý bude znázorňovať jednotlivé zastúpenie farieb na vlajke.

- a. Vlajka je trikolóra s pruhom červeným, bielym, modrým, bielym a červeným v pomere 1:1:2:1:1. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 2:3.

- b. Vlajka pozostáva z veľkého červeného kruhu na bielom podklade. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 7:10 a priemer kruhu zaberá 3/5 výšky bieleho obdĺžnika (červený kruh tvorí približne jednu pätinu plochy vlajky).

- c. Farby vlajky sú zoradené do troch (rovnako širokých) vodorovných pruhov – zeleného, bieleho a červeného. Pri žrdi je čierny rovnoramenný lichobežník, ktorého výška siaha do jednej štvrtiny dĺžky vlajky. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 1:2.

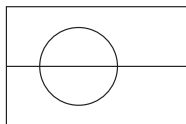

Úloha:

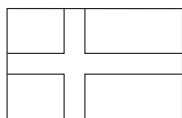
Vyfarbíte vlajky podľa popisu, ktorý vodorovné pruhy vždy udáva v poradí zhora a zvislé pruhy v poradí zľava doprava. Zistíte, ktorým štátom tieto vlajky patria (môžete využiť pripravený atlas). Potom k daným vlajkám zostrojíte podľa opisu prislúchajúci kruhový diagram, ktorý bude znázorňovať jednotlivé zastúpenie farieb na vlajke.

- a. Vlajka má tri rovnaké vodorovné pruhy, zelený, biely a čierny. Pri žrdi je zvislý pruh červenej farby, pričom jeho šírka sa rovná štvrtine dĺžky vlajky. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 1:2.

- b.** Vlajka má dva vodorovné pruhy, biely a červený. Na ich styku je, posunutú smerom k žrdi, kruhové pole o priemere $\frac{2}{3}$ šírky vlajkového listu. Horná polovica tohto poľa je červená, dolná biela. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 2:3.

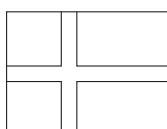

- c.** Vlajka je modrá so žltým krížom, ktorý šírku vlajky delí v pomere 4: 2: 4 a dĺžku vlajky v pomere 5: 2: 9.

Úloha:

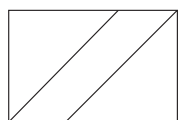
Vyfarbite vlajky podľa popisu, ktorý vodorovné pruhy vždy udáva v poradí zhora a zvislé pruhy v poradí zľava doprava. Zistíte, ktorým štátom tieto vlajky patria (môžete využiť pripravený atlas). Potom k daným vlajkám zostrojíte podľa opisu prislúchajúci kruhový diagram, ktorý bude znázorňovať jednotlivé zastúpenie farieb na vlajke.

- a.** Vlajka je červená s bielym Škandinávskym krížom, ktorý šírku vlajky delí v pomere 3: 1: 3 a dĺžku vlajky v pomere 3: 1: 5,25.

- b.** Vlajka má tri rovnako veľké zvislé pruhy - zelený, žltý a červený. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 2:3.

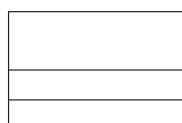

- c.** Vlajka je uhlopriečne rozdelená žltým pruhom idúcim z ľavého dolného rohu do pravého horného rohu na dva zhodné trojuholníky, horný je zelený, dolný je červený. Šírka žltého pruhu predstavuje jednu tretinu dĺžky vlajky. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 2:3.

Úloha:

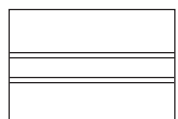
Vyfarbite vlajky podľa popisu, ktorý vodorovné pruhy vždy udáva v poradí zhora a zvislé pruhy v poradí zľava doprava. Zistíte, ktorým štátom tieto vlajky patria (môžete využiť pripravený atlas). Potom k daným vlajkám zostrojíte podľa opisu prislúchajúci kruhový diagram, ktorý bude znázorňovať jednotlivé zastúpenie farieb na vlajke.

- a.** Vlajka má tri vodorovné pruhy v pomere 2:1:1 – žltý, modrý a červený, pričom žltá farba zaberá celú hornú polovicu listu. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 2:3.

- b.** Vlajka má tri rovnaké zvislé pruhy - zelený, biely a zelený. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 1:2.

- c.** Vlajka je svetlomodrá, s bielo-černo-bielym horizontálnym pruhom uprostred. Pruhy sú v pomere 9:1:4:1:9. Pomer šírky a dĺžky vlajky je 2:3.

Zdroje:

<http://www.vlajky.szm.com/> - vlajky

<http://shaheeilys.com/flags/> - diagramy

6.) Pútnické miesta

Ročník:

7. ročník ZŠ

Tematický celok:

Mierka mapy; priama a nepriama úmernosť

Téma GV:

Multikulturalizmus

Čas:

45 minút

Pomôcky:

kópie Prac. listu 1 – pre každú dvojicu; nastrihané kópie kartičiek z Prílohy - pre každú dvojicu jednu kartičku; kópie mapiek č.1 a č.2 pre každú dvojicu (resp. alternatíva - školské atlasy); pravítka; kalkulačka

Ciele:

- zopakovať si prácu s mierkou mapy na výpočet vzdušnej vzdialenosti
- použiť priamu úmernosť na vyjadrenie dráhy a času
- diskutovať o práve na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vierovyznania
- porovnať počty stúpencov jednotlivých náboženstiev

Postup:

Evokácia – 5 minút

1

Na začiatku hodiny položte žiačkam a žiakom otázky: „Aké náboženstvá poznáte?“, „Viete, čo je pre ne charakteristické?“, „Aký význam majú pre veriacich pútnické miesta?“

Uvedomenie – 30 minút

2

Po krátkej diskusii rozdajte do dvojíc (podľa toho, ako sedia v laviciach) kópiu jednej kartičky z Prílohy, mapky č.1 a č. 2 a Pracovný list. Kartičky z Prílohy rozdeľte medzi dvojice ľubovoľne, no každá by sa mala vyskytovať aspoň raz.

3

Oznámte čas na riešenie úloh z pracovného listu – 25 min.

4

Po vypracovaní úloh by každá dvojica mala mať v tabuľke z pracovného listu vyplnené 2-3 písmená. Na dokončenie výroku prekreslite tabuľku na tabuľu.

5

Vyzvite vybrané dvojice žiačok a žiakov, aby krátko informovali spolužiačky a spolužiakov o charakteristikách náboženstva, ktoré mali na kartičke a tiež o číselných údajoch, na základe ktorých do tabuľky na tabuli doplnia prislúchajúce písmeno (ak ešte chýba). Po vyplnení celej tabuľky im vznikne výrok (REŠPEKTUJME SA)

Reflexia – 10 minút

6

Diskutujte so žiačkami a žiakmi o výslednom výroku s ohľadom na rôznorodosť náboženstiev.

- Poznate aj iné náboženstvá, okrem tých, ktoré ste mali na kartičkách?
- Stretli ste už človeka, ktorý bol iného vierovyznania ako vy? Ako ste sa k nemu správali?
- Čo pre vás znamenajú výrazy „náboženská tolerancia“ a „právo na vierovyznanie“?
- Poznate príklady súčasných alebo minulých konfliktov vo svete, ktoré súvisia s náboženskou netoleranciou? Aké? Ako dopadli, resp. aký vývoj im predpovedáte?

Riešenie:

Úloha/kartička	Kresťanstvo	Hinduizmus	Islam	Budhizmus	Judaizmus
3	1,1 cm	17,5 cm	9,7 cm	17,6 cm	6,3 cm
4	478,5 km	7612,5 km	4219,5 km	7656 km	2740,5 km
5	0,5 h	7,5 h	4,2 h	7,6 h	2,7 h
7	16,2 cm 324 km 64,8 h 7 dní	17,8 cm 356 km 71,2 h 8 dní	19,2 cm 384 km 76,8 h 8 dní	3,2 cm 64 km 12,8 h 2 dni	14,1 km 282 km 56,4 h 6 dní
8	320 km	360 km	380 km	60 km	280 km

Pracovný list 1

1. V tabuľke na konci tohto pracovného listu nájdite číselný údaj, ktorý sa nachádza na vašej kartičke a napíšte pod neho písmeno, ktoré je pri tomto číselnom údaji.
2. Nájdite na mape č.1 pútnické miesto náboženstva, ktoré máte na kartičke.
3. Zistite jeho vzdušnú vzdialenosť z Bratislavy v cm.
4. Pomocou mierky mapy, ktorá je 1:43 500 000, vypočítajte skutočnú vzdušnú vzdialenosť.
5. Ako dlho by ste sedeli v lietadle letiacom rýchlosťou 1014 km/h, ak by ste chceli preletieť túto vzdialenosť? (Vypočítaný čas správne zaokrúhli na desatiny hodiny.)
6. Nájdite na mape Slovenska (mapa č.2) pútnické miesto z dolnej časti kartičky.
7. Koľko dní by ste putovali peši z Bratislavy na toto miesto, ak by ste kráčali 10 hodín denne? Mierka tejto mapy je 1:2 000 000. Chodec sa pohybuje rýchlosťou najviac 5 km/h. (Ak je vaše pútnické miesto v Bratislave, počítajte so začiatkom púte v Košiciach).
8. V tabuľke na konci tohto pracovného listu nájdite vypočítanú vzdialenosť slovenského mesta, ktoré je pútnickým miestom slovenských veriacich (zaokrúhlenú na desiatky) a dopíšte pod toto číslo písmeno z kartičky.

KAŽDÝ MÁ PRÁVO NA SLOBODU MYSLENIA, SVEDOMIA A NÁBOŽENSKÉHO VIEROVYZNANIA

1,5mld	280	900mil	300 -500mil	3,5mil	15mil	1,3mld	320	60	360			380	
										E			A

Príloha:

KREŠŤANSTVO

- je najrozšírenejším náboženstvom na svete
- je rozšírené najmä v Európe, Austrálii, Amerike
- má 1,5 miliardy stúpencov **(R)**
- je založené na učení Ježiša Krista
- kresťania sa delia na katolíkov, ortodoxných kresťanov a protestantov
- katolícka cirkev je najrozšírenejšia
- pútnické miesto – **Máriapócs** (Maďarsko)

pútnické miesto slovenských židov je Mauzóleum Chatama Sófera v **Bratislave (U)**

ISLAM

- je najmladšie monoteistické náboženstvo
- je rozšírený najmä v západnej Ázii, na Strednom východe a v Severnej Afrike
- má 1,3 miliárd stúpencov **(T)**
- zakladateľ islamu bol prorok Mohamed
- vyznavač islamu sa nazýva moslim
- pútnické miesto – **Mekka**, Medina (Saudská Arábia)

pútnické miesto slovenských grekokatolíkov je **Monastyr v Krásnom Brode (S)**

BUDHIZMUS

- je jedno z najrozšírenejších náboženstiev na svete
- rozšírené najmä v Číne, Japonsku, Mongolsku...
- vyznáva ho 300–500 miliónov ľudí **(P)**
- jeho základ vytvoril Buddha Šakjámuni
- pútnické miesto – **Bhaktapur** (Nepál)

pútnické miesto slovenských rímskokatolíkov je aj **Šaštín Stráže (J)**

HINDUIZMUS

- je tretie najrozšírenejšie náboženstvo
- je rozšírený najmä v Indii, Nepále, ale aj Spojenom kráľovstve a USA
- má 900 miliónov prívržencov **(Š)**
- uctievali veľké množstvo rôznych božstiev
- pútnické miesto – **Varanásí** (India)

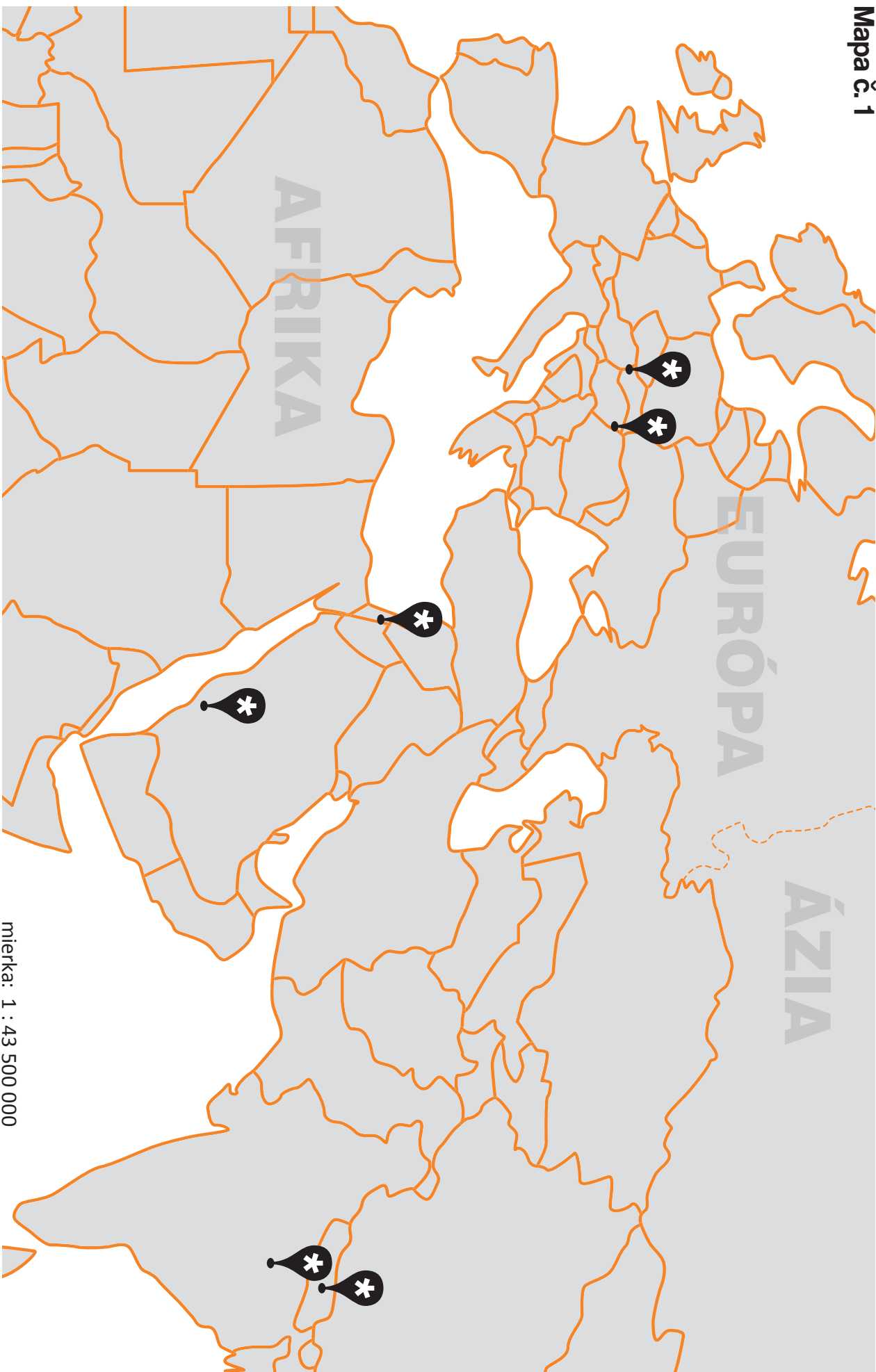
pútnické miesto slovenských grekokatolíkov je **Šášová (M)** a **Monastyr v Krásnom Brode**

JUDAIZMUS

- je jedno z najstarších náboženstiev
- identifikuje sa s ním 15 miliónov ľudí veriacich v jediného boha **(K)**
- v Izraeli žije z týchto veriacich 3,5 milióna Židov **(E)**
- jeho prívrženci sa považujú za príslušníkov jedného židovského národa
- pútnické miesto – **Jeruzalem** (Izrael)

pútnické miesto slovenských evanjelikov je **Levoča (E)**

Mapa č. 1

Mapa č. 2

mierka: 1 : 2 000 000

Námety

Banány

Odporúčaný ročník:

7. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Percentá

Téma GV:

Globalizácia a vzájomná previazanosť

Hlavný cieľ:

Upozorniť na rozdelenie ziskov medzi jednotlivých obchodných partnerov v rámci medzinárodného obchodu. Precvičiť si počítanie s percentami.

Stručný opis:

1. So žiačkami a žiakmi nakreslite na tabuľu diagram ako putuje škatuľa banánov z plantáže v Ekvádore až k spotrebiteľovi a kto všetko je do toho procesu zapojený (robotníci na plantáži, majiteľ plantáže, prepravca, veľkoobchod, spotrebiteľ). Rozdeľte triedu do týchto kategórií a potom im zadajte riešiť nasledujúcu úlohu:

Cena za 1 škatuľu banánov, ktorú dostanú pestovatelia v Ekvádore je 2,90 USD. V Británii túto škatuľu banánov dokážu v supermarkete prediť za 25 USD. Z toho 40% ostáva supermarketu a len 7-10% príjmu dostanú robotníci na plantáži.

Koľkonásobne vzrastie cena za 1 škatuľu banánov medzi kúpou v Ekvádore a predajom v Britskom supermarkete? Koľko dolárov zarobí predajom jednej škatule banánov britský supermarket? Koľko dolárov dostanú robotníci na plantáži z jednej nazbieranej škatule banánov?

2. Diskutujte so žiačkami a žiakmi o výsledkoch úlohy a či boli spokojní s tým, koľko by vo svojej pozícii zarobili. Potom diskutujte aj o princípoch spravodlivého obchodu a taktiež skúste so žiakmi navrhnúť, ako rozdeliť zisk z jednej nazbieranej škatule banánov medzi všetkých zainteresovaných.

Odkaz:

www.niejenamtopochuti.sk, www.fairtrade.sk, www.fairtrade.net

Index ľudského rozvoja

Odporúčaný ročník:

7. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Percentá

Téma GV:

Životné prostredie

Hlavný cieľ:

Oboznámiť sa s pojmom index ľudského rozvoja (HDI). Precvičiť si interpretáciu dát a počítanie percent.

Stručný opis:

1. Na stránke www.gapminder.org/world si pripravte animáciu vývoja HDI v krajinách sveta v rokoch 1980 – 2010 (na osi y musíte z rozbaľovacieho menu namiesto *Life expectancy* vybrať *Society* -> *HDI*. Pozor, načítanie stránky môže trvať dlhšie).
2. Diskutujte so žiačkami a žiakmi, ktoré krajiny sú podľa nich chudobné/bohaté, kde je nízka/vysoká gramotnosť, nízka/vysoká pôrodnosť alebo krátka/dlhá priemerná dĺžka života.
3. Oboznámte ich s pojmom Index ľudského rozvoja (HDI) (http://sk.wikipedia.org/wiki/Index_%C4%BEdusk%C3%A9ho_rozvoja) a potom si so žiačkami a žiakmi pozrite pripravenú animáciu (spustením cez tlačidlo Play), aj niekoľkokrát spomalene.
4. Žiačkam a žiakom položte viacero otázok ohľadne interpretácie dát z animácie (v ktorých krajinách HDI klesal/stúpala, ktorá ho mala v rôznych rokoch najväčší/najmenší,...) a tiež pre nich vytvorte úlohy na počítanie s percentami (o koľko percent malo v roku 2010 HDI vyššie Nórsko ako Zimbabwe, o koľko percent sa v rokoch 1980 – 2010 zvýšil HDI Indie, ...)
5. Diskutujte so žiačkami a žiakmi o dôvodoch, ktoré v niektorých krajinách viedli k zvýšeniu/zníženiu HDI, prípadne sledujte aj iné premenné (úroveň zdravotníckej starostlivosti, vzdelania, demokracie atď.) a navzájom ich porovnávajúte.

Kvóty

Odporúčaná ročník:

7. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Percentá

Téma GV:

Ľudské práva

Hlavný cieľ:

Upozorniť na problematiku pomeru mužov a žien vo vládnych funkciách. Precvičiť si počítanie s percentami.

Stručný opis:

1. Zadať žiačkam a žiakom nasledovnú úlohu:

V niektorých štátoch posilnili úlohu žien pri vládnutí v krajine zavedením kvót, aby sa zaistila ich prítomnosť v parlamente. Najbližšou krajinou, kde je zákonom schválená takáto kvóta je Poľsko. V jednotlivých krajinách sa môže kvóta líšiť, v Poľsku je 35 percentná.

- a. Zostavte „voľby do triedneho/školského parlamentu“ tak, aby ste dodržali kvótu aká je v Poľsku.
 - b. Na Slovensku nie je zákonom stanovená kvóta pre počet žien vo vládnych funkciách. Koľko percent žien je v Slovenskom parlamente (mestskom zastupiteľstve)? O koľko sa musí zvýšiť počet žien v parlamente (mestskom zastupiteľstve), aby ich bolo 40%? Je potrebné zohľadniť počet žien a mužov v krajine?
2. Diskutujte so žiačkami a žiakmi o výsledku úlohy, o kladoch a záporoch zavedenia kvót pre ženy a o postavení žien v politike na Slovensku a vo svete.

Olej

Odporúčaná ročník:

7. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Pomer, priama a nepriama úmernosť / Priama úmernosť

Téma GV:

Životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty

Hlavný cieľ:

Diskutovať o miere znečistenia životného prostredia odpadovým olejom, ktorý sa produkuje v domácnostiach a v doprave. Riešiť úlohy zo života pomocou jednoduchej trojčlenky.

Stručný opis: Diskutujte so žiačkami a žiakmi o znečisťovaní životného prostredia odpadovým olejom, ktorý sa produkuje nielen v doprave (motorový olej), ale aj v domácnostiach (rastlinný olej). Na základe informácie, že jeden liter oleja znečistí asi 1 milión litrov vody, vytvorte žiačkam a žiakom úlohy na riešenie trojčlenky.

Vopred dajte žiačkam a žiakom za úlohu zistiť odpovede na nasledovné otázky:

- Koľko litrov oleja sa vymení pri výmene motorového oleja
 - do osobného automobilu,
 - do nákladného automobilu do 3,5 tony,
 - do autobusu.
- Koľko litrov stolového oleja minie vaša domácnosť za rok?

A potom počítajte:

- Koľko litrov vody by sa znečistilo, ak by vodiči rôznych typov motorových vozidiel (osobné, nákladné, autobus) vyliali olej zo svojho motora do rieky?
- Koľko litrov vody sa znečistí, ak by ste približne štvrtinu oleja, ktorý minie vaša domácnosť za rok vyliali do umývadla? (Zvyšný olej sa spotrebuje pri varení a pečení.)

O výsledkoch diskutujte. Upozornite ich aj na možnosť odovzdať odpadový olej z domácnosti na vybraných čerpacích staniciach, keďže rastlinný olej sa ďalej spracováva a vyrába sa z neho biozložka do motorovej nafty.

Zdroj:

<http://www.skg.sk/spravy-spravodajstvo/servis/5504-liter-oleja-znehodnoti-milion-litrov-vody>

<http://www.restoil.sk/cat/chranime-zivotne-prostredie/sk/>

http://www.slovnaft.sk/sk/o_nas/spolocenska_zodpovednost/aj_kvapka_oleja_sa_rata/

7.) Detská práca

Ročník:	8. ročník ZŠ
Tematický celok:	Rovnoobežníky; lichobežníky; obsah trojuholníka
Téma GV:	Ľudské práva – detské práva
Čas:	45 minút
Pomôcky:	nastrihané kartičky na delenie do skupín – PRÍLOHA 1 (str.76); obrázky detí - PRÍLOHA 2 (na stiahnutie na stránke: www.clovekvohrozeni.sk/metodicke-prirucky); kópie Pracovného listu 1 a 2, kalkulačka, dataprojektor, internet
Ciele:	• zopakovať si počítanie obsahov rovinných útvarov • aplikovať vedomosti z geografie v rámci matematiky • oboznámiť sa s pojmami detská práca a detské práva a krajinami, kde sú tieto práva porušované

Postup:

Evokácia – 5 minút

- 1 Tému hodiny na začiatku nepovedzte. Žiačky a žiakov rozdeľte do piatich skupín pomocou ťahania kartičiek s obrázkami (PRÍLOHA 1): loptička, kniha, rozprávajúci sa ľudia, deti v rodine, jedlo na tanieri.
- 2 Každej skupine rozdajte jeden výťah Prílohy 2 alebo im ju premietnite cez dataprojektor. Úlohou žiakov a žiakov v tejto aktivite s názvom „Votrelcom“ bude čo najrýchlejšie zistiť, ktorý obrázok nepatrí do skupiny. Akonáhle bude mať skupina odpoveď, jej zástupkyňa alebo zástupca zdvihne ruku.
- 3 Po tom, ako sa všetky skupiny prihlásia, resp. uplynie 5 minút, skontrolujte si spoločne výsledky. Pravdepodobne všetky odhalia, že „votrelcom“ je obrázok detí, ktoré hrajú futbal (pretože na desiatich obrázkoch deti pracujú, na jedenástom sa hrajú. Tento obrázok je nenápadne vsunutý medzi ostatné.)
- 4 Na konci uveďte tému hodiny: Detská práca.

Uvedomenie – 30 minút

- 5 Rozdajte žiačkam a žiakom pracovný list (Pracovný list 1) a ešte predtým im vysvetlite, že na pracovnom liste sú zadania piatich príkladov a na jeho konci je tabuľka so šiestimi číslami, pričom jedno z nich je votrelcom. Úlohou žiakov a žiakov je opäť odhaliť votrelca, t.j. číslo, ktoré nie je výsledkom žiadnej úlohy. Každá skupina však bude riešiť len jednu úlohu, a to podľa vášho rozdelenia.
- **Vysvetlenia pre učiteľa:** Úlohy sú zamerané na výpočet obsahov rovinných útvarov – trojuholník, štvorec, obdĺžnik, kosodĺžnik, lichobežník tak, aby výsledok bol rozlohou krajiny, v ktorej sa vyskytuje detská práca (1- Kamerun, zber kakaových bôbov, 2 - India, napríklad práca v stavebnom priemysle, 3 - Tanzánia, práca na kávových plantážach, 4 - Bolívia, práca detí v baniach, 5 – Pakistan, práca detí pri výrobe tkaných kobercov). Údaje sú v tisíckach km², aby nevznikali veľké čísla. V texte je len povedané, že ide o nejakú krajinu, chyba tam je názov. Výsledky jednotlivých úloh sú uvedené v tabuľke na konci

pracovného listu, ale navyše je tam rozloha Slovenska. Tabuľku s výsledkami si pripravte buď na tabuľu, alebo ju zobrazte cez dataprojektor. (Každá skupina má tabuľku vytlačenú aj na pracovnom liste.) Zástupkyňa alebo zástupca každej skupiny príde preškrtnúť vypočítanú rozlohu v pripravenej tabuľke. Podľa hustoty krajiny je potrebné vypočítať aj počet obyvateľov, a následne približný počet pracujúcich detí (zdôraznite, že dané čísla sú len približné).

6

Ak niektoré skupiny vyriešia príklady rýchlejšie, zadajte im úlohy ostatných skupín.

7

Poslednou úlohou je k vypočítaným rozlohám priradiť názvy krajín – buď podľa obrysu, alebo prostredníctvom pomocnej tabuľky (Pracovný list 2). V tabuľke je 20 krajín, v ktorých sú deti zneužívané na prácu. V tejto tabuľke žiačky a žiaci nenájdu rozlohu krajiny, ktorá bola votrelcom v tabuľke na konci pracovného listu. Následne hľadajte odpovede na otázky:

- O ktoré krajiny ide? Aký druh detskej práce sa tam asi vyskytuje?
- Ktorá krajina je tu votrelcom?

(Ak nebudú vedieť, že ide o Slovensko, necháme niekoho na internete vyhľadať ku ktorej krajine patrí daná rozloha. Určia Slovensko.)

Reflexia – 10 minút

8

Diskutujte so žiačkami a žiakmi o téme pomocou týchto otázok:

- Pripomeňte si obrázky rozdeľovania do skupín a diskutujte o tom, čo symbolizovali: loptička (právo na odpočinok), knihy (právo na vzdelanie), rozprávajúci sa ľudia (právo na slobodu prejavu), deti v rodine (právo na rodinu), jedlo na tanieri (právo na dôstojný život), teda základné ľudské práva, a tiež práva dieťaťa. Ako súvisia práva dieťaťa s detskou prácou?
- Už ste sa niekedy pred touto hodinou stretli s pojmom „detská práca“? V akých súvislostiach? Čo vám prvé napadne, keď tento pojem počujete?
- Prečo asi deti v daných krajinách pracujú?
- Aký to má dopad na ich život?
- Čo si myslíte, vyskytuje sa na Slovensku detská práca?

Zdroj:

<http://www.unicef.sk/sk/prava-deti/dohovor-text>

Aktivitu je dobré zaradiť okolo dátumu 12. júna, kedy je Svetový deň boja proti detskej práci.

Pracovný list 2 môžete premietnuť celej triede cez dataprojektor.

Na stránke www.clovekvohrozeni.sk/metodicke-prirucky si môžete stiahnuť prezentáciu „Detska_praca.ppt“ k tejto aktivite a premietnuť ju v závere hodiny. Žiačky a žiaci lepšie pochopia porovnanie geometrických údajov s obrysovými mapami krajín. Tiež budú môcť vidieť na obrázkoch, aká detská práca v jednotlivých krajinách prevláda.

Ak by mali žiačky a žiaci k dispozícii aktuálny politický atlas sveta, mohli by v závere hodiny vyhľadávať tieto krajiny v atlase. Diskusia by mohla smerovať aj ku zaradeniu krajiny, či patrí medzi bohaté alebo chudobné krajiny, či to má vplyv na detskú prácu.

Riešenia:

	Krajina	Zaznamenaný druh detskej práce	Rozloha v tisíčkach km ²	Počet pracujúcich detí
1	Camerun	Zber kakaových bôbov	475	1 466 325
2	India	Práca v stavebnom priemysle	3 287	55 172 295
3	Tanzánia	Práca na kávových plantážach	945	3 453 030
4	Bolívia	Práca v bani	1 099	276 948
5	Pakistan	Výroba tkaných kobercov	796	7 896 320

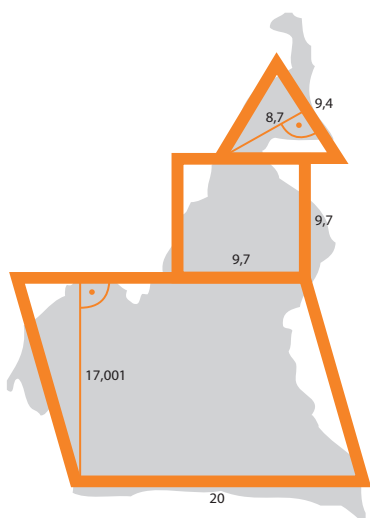
Príloha 1 sa nachádza na konci časti príručky s aktivitami a námetmi (str. 76)

Príloha 2 sa nachádza v Obrázkovom materiáli k príručke Globálne vzdelávanie na ZŠ (na stiahnutie na stránke: www.clovekvohrozeni.sk/metodicke-prirucky)

Pracovný list 1

945 000	1 099 000	3 287 000	49 000	475 000	796 000
---------	-----------	-----------	--------	---------	---------

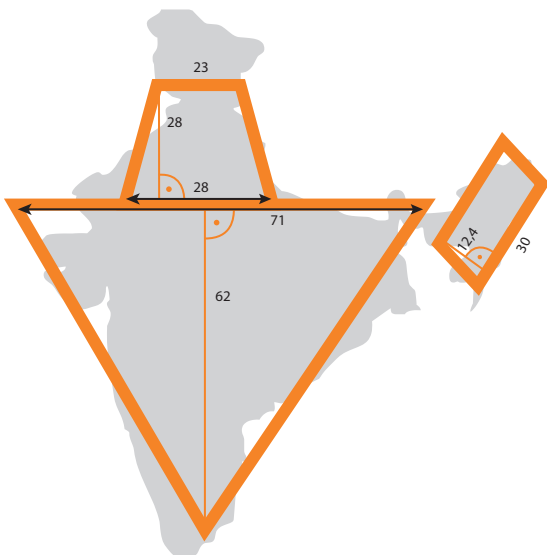
Úloha 1

Vypočítaj rozlohu krajiny, ktorá je znázornená nasledujúcimi rovinnými útvarmi.

Vypočítané číslo predstavuje rozlohu v tisíčkach km².

Hustota zaľudnenia krajiny je 34,3 obyv./ km².

Vypočítaj počet obyvateľov danej krajiny a následne počet pracujúcich detí, ak vieš že tvoria približne 9 % celej populácie krajiny.

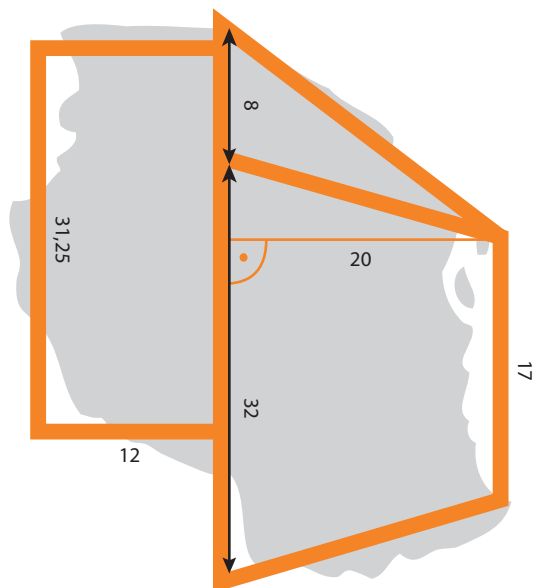
Úloha 2

Vypočítaj rozlohu krajiny, ktorá je znázornená nasledujúcimi rovinnými útvarmi.

Vypočítané číslo predstavuje rozlohu v tisíčkach km².

Hustota zaľudnenia krajiny je 335,7 obyv./ km².

Vypočítaj počet obyvateľov danej krajiny a následne počet pracujúcich detí, ak vieš že tvoria približne 5 % celej populácie krajiny.

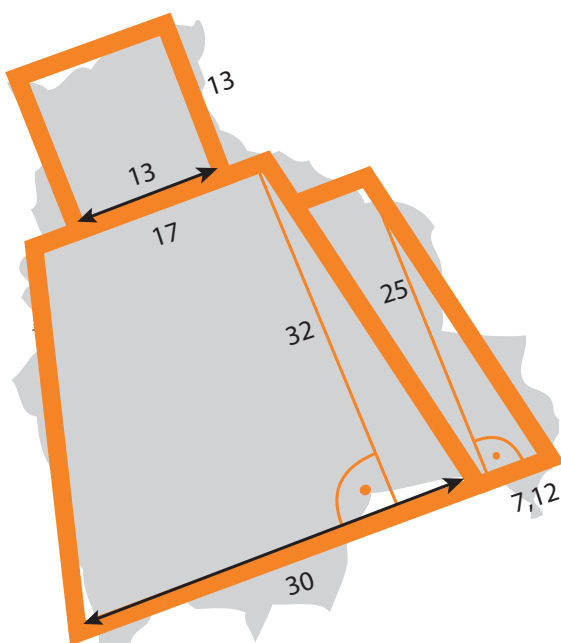
Úloha 3

Vypočítaj rozlohu krajiny, ktorá je znázornená nasledujúcimi rovinnými útvarmi.

Vypočítané číslo predstavuje rozlohu v tisíckach km².

Hustota zaľudnenia krajiny je 40,6 obyv./ km².

Vypočítaj počet obyvateľov danej krajiny a následne počet pracujúcich detí, ak vieš že tvoria približne 9 % celej populácie krajiny.

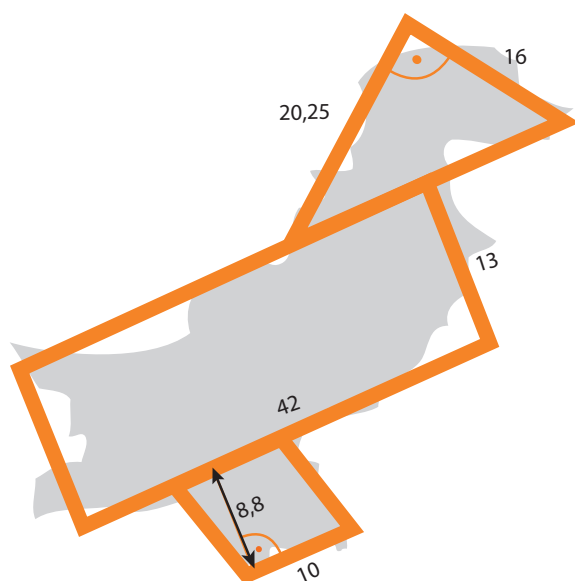
Úloha 4

Vypočítaj rozlohu krajiny, ktorá je znázornená nasledujúcimi rovinnými útvarmi.

Vypočítané číslo predstavuje rozlohu v tisíckach km².

Hustota zaľudnenia krajiny je 8,4 obyv./ km².

Vypočítaj počet obyvateľov danej krajiny a následne počet pracujúcich detí, ak vieš že tvoria približne 3 % celej populácie krajiny.

Úloha 5

Vypočítaj rozlohu krajiny, ktorá je znázornená nasledujúcimi rovinnými útvarmi.

Vypočítané číslo predstavuje rozlohu v tisíckach km².

Hustota zaľudnenia krajiny je 198,4 obyv./ km².

Vypočítaj počet obyvateľov danej krajiny a následne počet pracujúcich detí, ak vieš že tvoria približne 5 % celej populácie krajiny.

Pracovný list 2

Krajina	Rozloha (zaokrúhlená na tisícky km ²)
Afganistan	652 000 km ²
Bangladéš	144 000 km ²
Bolívia	1 099 000 km ²
Kamerun	475 000 km ²
Čína	9 598 000 km ²
Filipíny	300 000 km ²
Ghana	239 000 km ²
India	3 287 000 km ²
Keňa	580 000 km ²
Libanon	10 000 km ²
Malajzia	330 000 km ²
Malawi	118 000 km ²
Nigéria	924 000 km ²
Pakistan	796 000 km ²
Rwanda	26 000 km ²
Singapur	1 000 km ²
Tadžikistan	143 000 km ²
Tanzánia	945 000 km ²
Uzbekistan	447 000 km ²
Zimbabwe	391 000 km ²

8.) Rovnaká práca = rovnaká pláca?

Ročník:

8. ročník ZŠ

Tematický celok:

Premenná; výraz; rovnica

Téma GV:

Ľudské práva (rodová rovnosť)

Čas:

45 minút

Pomôcky:

kalkulačka; pracovný list – kópia pre každého žiaka

Ciele:

- zopakovať počítanie aritmetického priemeru
- zostaviť lineárnu rovnicu popisujúcu daný problém
- poukázať na diskrimináciu žien na Slovensku a problematiku rodovej (ne)rovnosti ako jedno z ľudských práv

Postup:

Evokácia

1

Týždeň pred plánovanou aktivitou zadajte žiačkam a žiakom úlohu, aby pozorovali a spočítali koľko času denne strávia pri domácich prácach ich rodičia. (Poznámka: Ak sa v triede nachádzajú žiačky a žiaci z neúplnej rodiny, preformulujte úlohy a zamerajte pozorovanie na členov rodiny: muž/žena.) Čas v minútach zaznamenávajú do tabuľky, ktorú si nakreslia do zošita:

	Pondelok	Utorok	Streda	Štvrtok	Piatok	Sobota	Nedeľa
Mama							
Otec							

Uvedomenie – 30 minút

2

Rozdeľte žiačky a žiakov do 4-členných skupín (techniky na rozdeľovanie do skupín nájdete v úvode metodickéj príručky), v rámci ktorých si každá skupina zvolí svojho hovorcu alebo hovorkyňu.

3

Spýtajte sa jednotlivých skupín na ich odhad, koľko času denne v priemere strávi domácimi prácami mama a koľko otec? Poradte žiačkam a žiakom, že k výsledku za skupinu sa dopracujú tak, že každá žiačka a žiak v rámci skupiny vypočíta priemery pre mamu a otca zo svojich údajov a zo získaných priemerov sa vypočíta priemer skupiny pre muža a ženu, ktorý hovorca alebo hovorkyňa oznámi pred celou triedou.

4

Odhady jednotlivých skupín napíšte na tabuľu a porovnajte ich so skutočnými údajmi, ktoré žiačky a žiaci získali počas predchádzajúceho týždňa. Výsledky jednotlivých skupín opäť napíšte na tabuľu a zadajte im ďalšiu úlohu: „Koľkokrát viac/menej času trávi podľa vašich výsledkov domácimi prácami v priemere mama/otec?“

5

Krátko diskutujte o výsledkoch a uveďte tému hodiny – rodová rovnosť.

6

Rozdajte každej žiačke a žiakovi kópiu pracovného listu s úlohami, ktoré budú riešiť v rámci skupiny. Odporučte žiačkam a žiakom v skupinách, aby si riešenie úloh medzi sebou rozdelili.

Zadajte čas na riešenie úloh 15 – 20 minút. Upozornite žiačky a žiakov, že posledná úloha z pracovného listu nie je zameraná na výpočet, ale skôr na diskusiu a argumentovanie.

7

Preved'te kontrolu výsledkov tak, že hovorca každej skupiny prezentuje jeden výsledok, ktorý sa porovná s výsledkami ostatných skupín.

Reflexia - 15 minút

8

Na záver hodiny diskutujte so žiačkami a žiakmi o nasledovných otázkach:

- Myslíte si vy osobne, že v dnešnej dobe je vždy a všade zabezpečená rodová rovnosť? Prečo áno/nie?
- Sú pri rodovej nerovnosti porušované ľudské práva? Prečo áno/nie?
- Pocítili ste už aj niekedy na vlastnej koži/boli ste osobne svedkom nerovnosti mužov a žien v našej spoločnosti? Kde? V akých situáciách?
- Skúste nájsť nejaký dôvod, prečo sa na rovnakých pozíciách vyplácajú rozdielne platy mužom a ženám.
- Ako by sa dalo zabrániť týmto rozdielom?
- Aké rozdelenie domácich prác by bolo podľa vás férové?
- Ako si predstavujete vy rozdelenie domácich prác vo vašej budúcej domácnosti?
- Aká je momentálna situácia ohľadom materskej a rodičovskej dovolenky na Slovensku? Umožňuje náš štát otcom zostať doma s dieťaťom v rámci otcovskej dovolenky?

Na domácu úlohu môžete zadať žiačkam a žiakom úlohu, aby na internete vyhľadali čo najzvláštnejšie príklady rodovej nerovnosti v zahraničí. Na budúcej hodine tieto príklady žiačky a žiaci v triede predstavia a chvíľu sa o nich ešte spolu porozprávajte.

Výsledky:

1) o 1776 Eur; 2) o 36 min; 3) 15 mužov, priať by museli 9 žien; 4a) treba zohľadniť viacero faktorov, napríklad aký je príjem rodičov (kto zarába viac) a na základe toho sa rozhodnúť, či manžel ostane doma, ako dlho, alebo či 10 týždňov prepadne. Z finančného hľadiska je lepšie zostať doma spolu 46 týždňov len v prípade, že cena za opateru dieťaťa po nástupe oboch rodičov do práce nie je veľmi vysoká. 4b) pre dieťa je zrejme najvýhodnejšie, aby s ním boli doma počas 56 týždňov, teda aj otec. Dĺžku otcovskej dovolenky v tomto prípade môže ovplyvniť viacero vecí, či je dieťa na matku naviazané, či matka dieťa dojčí, atď ...

Pracovný list

1. Pán Bakoš a pani Bakošová pracujú v rovnakej firme, na rovnakej pozícii, obaja sú úradníci. Spolu mesačne zarobia 1332 Eur. Pani Bakošová zarába mesačne o $\frac{1}{5}$ menej. O koľko eur ročne zarobí pani Bakošová menej ako pán Bakoš?

2. Pani Bakošová prichádza z práce o 17:00. Po príchode domov strávi 48 minút varením, o tretinu menej času strávi žehlením a upratovaním o 18 minút viac ako žehlením. Tretinu hodiny upratuje kuchyňu po večeri. Pán Bakoš strávi prácou v domácnosti v priemere 1,3 hodiny denne. O koľko dlhšie by mal v domácnosti pracovať Pán Bakoš, aby svojej manželke so spomínanými prácami pomohol a strávili tak prácou obaja rovnaký čas?

3. Pani Bakošová chce zmeniť pracovnú pozíciu. Plánuje sa zamestnať v novej finančnej firme. Z dostupných údajov zistila, že na pozícii, o ktorú má záujem, je zastúpenie mužov a žien v pomere 5:1. V tejto firme pracuje na spomínanej pozícii spolu 18 ľudí. Koľko z nich je mužského rodu? Koľko žien by museli prijať, aby sa situácia zmenila aspoň na pomer 5:4?

4. Sestra pani Bakošovej je vydatá v Nórsku a čaká bábätko. Nórsky systém materskej dovolenky je najštedrejší v Európe: Manželia majú nárok spolu na 56 týždňov platenej dovolenky na úrovni 80 percent platu alebo na 46 týždňov na úrovni 100 percent platu. Matka musí začať materskú dovolenku minimálne 3 týždne pred narodením dieťaťa a ostať na nej aspoň 6 týždňov po narodení dieťaťa. Z týchto 56/46 týždňov je najmenej 10 týždňov rezervovaných pre otca. Ak otec neostane na otcovskej dovolenke, 10 týždňov prepadá a nedajú sa preniesť na matku.

Rozhodnite, ako si má sestra pani Bakošovej s jej manželom rozvrhnúť materskú dovolenku, aby to bolo:

- a) čo najvýhodnejšie pre nich
- b) čo najvýhodnejšie pre dieťa

Námety

Fair Trade

Odporúčaný ročník: 8. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma: Pravdepodobnosť, štatistika

Téma GV: Globalizácia a vzájomná previazanosť

Hlavný cieľ: Upozorniť na základné fakty a princípy Fair Trade. Navrhnuť a realizovať plánovitý zber údajov, získané údaje systematizovať a analyzovať.

Stručný opis:

Diskutujte so žiačkami a žiakmi na tému Fair Trade na základe nasledovných otázok:

- Stretli ste sa už s pojmom Fair Trade?
- Čo znamená slovné spojenie Fair Trade v slovenčine?
- Vysvetlite, čo znamená pojem Fair Trade a aké sú jeho hlavné princípy.
- Ktoré z predložených obrázkov je logom Fair Trade? (je potrebné pripraviť si aspoň tri obrázky na výber)
- Už ste si niekedy kúpili výrobok Fair Trade?
- Ak áno, aký?
- Čo podľa vás vedie ľudí ku kúpe Fair Trade výrobkov?

1. Zadajte žiačkam a žiakom projektovú úlohu, aby spravili štatistický prieskum na tému Fair Trade s podobnými otázkami medzi mladšími spolužiačkami a spolužiakmi v rámci školy a získané údaje spracovali do tabuliek podľa veku a rodu respondentiek a respondentov a následne ich znázornili do stĺpcového alebo koláčového diagramu (typ diagramu si zvolia žiačky a žiaci).
2. O výsledkoch prieskumu diskutujte.

Obezita ako celospoločenský problém

Odporúčaný ročník: 8. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma: Premenná, výraz, rovnica

Téma GV: Globálne problémy a rozvojová spolupráca, obezita

Hlavný cieľ: Poukázať na problémy s obezitou. Riešiť jednoduché slovné úlohy vedúce k lineárnym rovniciam.

Stručný opis:

1. Diskutujte so žiačkami a žiakmi o zdravom životnom štýle a stravovaní. Vyzvite ich, aby menovali potraviny a nápoje, ktoré sú zdraviu škodlivé a uviedli prečo.

2. Spýtajte sa, či zachytili v médiách informáciu o tzv. „čipsovej“ dani, ktorú začiatkom jesene 2011 zaviedlo Maďarsko (obdobnú daň zaviedlo už dávnejšie napríklad aj Dánsko, Rakúsko a Švajčiarsko).

Označenie „čipsová“ daň dostali nové poplatky za potraviny a nápoje, ktoré sa považujú za zdraviu škodlivé – zemiakové lupienky, sladké nealkoholické nápoje, energetické nápoje so zvýšeným obsahom kofeínu, čokoláda, slané tyčinky a pod. Balené potraviny s vyšším obsahom soli, cukru a tuku tak zdraželi až o desať percent. Káva zdražela približne o 250 forintov za kilogram, ochutené pivo o 35 forintov za liter, alkoholické nápoje o 100 forintov za liter.

3. Vytvorte pre žiačky a žiakov jednoduché príklady zamerané na lineárne rovnice, ktoré sa budú týkať zdraženia jednotlivých položiek (napr. koľko by stáli ich obľúbené nápoje, sladkosti a zemiakové lupienky a koľko káva, ktorú pijú rodičia, keby bola na Slovensku zavedená rovnaká daň ako v Maďarsku, atď...).
4. Diskutujte o tom, prečo by mal štát mať záujem o zdravý životný štýl svojich občanov a občanov, o efektívnosti „čipsovej“ dane, aj o iných možnostiach štátu vplývať na životný štýl obyvateľstva.

Jazyky menšín na školách

Odporúčaný ročník: 8. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma: Pravdepodobnosť, štatistika

Téma GV: Multikulturalizmus

Hlavný cieľ: Diskutovať o výhodách a nevýhodách používania viacerých jazykov. Precvičiť si čítanie údajov z tabuľky, triedenie informácií a tvorbu diagramu.

Stručný opis:

1. Opýtajte sa žiačok a žiakov, či vedia koľko existuje v Európskej únii (EÚ) úradných jazykov (23) a koľko má EÚ členských štátov (27).
2. Prvou úlohou bude pomocou stránky http://europa.eu/about-eu/countries/index_sk.htm zistiť, ktoré členské štáty EÚ majú viacero úradných jazykov EÚ, a ktoré štáty používajú rovnaký úradný jazyk. (Po kliknutí na štát si môžete so žiačkami a žiakmi aj daný úradný jazyk EÚ vypočítať).
3. Druhou úlohou bude zistené výsledky znázorniť do stĺpcového diagramu (počty krajín s 1, 2, 3 úradnými jazykmi EÚ).
4. Treťou úlohou bude zo stránky <http://www.geography-exam.com/sk/uradny-jazyk.php> zistiť informácie o tom, ktoré jazyky sa používajú ako úradné v aspoň 3 krajinách sveta. Zistené informácie nech znázornia do kruhového diagramu.
5. Diskutujte so žiačkami a žiakmi o prínosoch používania viacerých úradných jazykov, o prínosoch znalosti viacerých jazykov a tiež o význame ovládania úradného jazyka.

Energie

Odporúčaný ročník:

8. ročník ZŠ

**Tematický celok /
téma:**

Pravdepodobnosť, štatistika /Plánovitý zber údajov a ich systemizácia pri jednoduchých a primeraných experimentoch

Téma GV:

Životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty

Hlavný cieľ:

Diskutovať o potrebe znižovania spotreby energie v celosvetovom meradle (Dohoda 20/20/20 prijatá Európskym parlamentom v apríli 2009 nariaďuje európskym krajinám do roku 2020 znížiť spotrebu energií o 20 %.) Vedieť spracovať údaje v experimente. Zaznamenávať a usporadúvať údaje do tabuľky a grafu.

Stručný opis:

1. Žiačkam a žiakom zadajte úlohu, aby počas trvania jedného týždňa každý deň o tom istom čase zaznamenávali spotrebu elektrickej energie domácnosti na elektromere, zapísali namerané hodnoty do tabuľky, a potom ich znázornili do stĺpcového diagramu. (Pre každý deň môžete vypočítať aj priemernú spotrebu celej triedy a následne vytvoriť stĺpcový diagram, ktorý si žiačky a žiaci porovnajú so svojimi diagramami.)
2. Na základe zistených údajov diskutujte o miere spotreby elektrickej energie v domácnostiach a o možnostiach jej šetrenia. Pokúste sa ako trieda znížiť v ďalšom týždni spotrebu elektrickej energie v domácnostiach žiačok a žiakov o 20% ako nariaďuje Dohoda 20/20/20 a o výsledku pokusu diskutujte (akými zmenami sa dosiahlo zníženie spotreby, kde ešte vidia žiačky a žiaci rezervy a pod.)

Odkaz:

http://byvanie.pravda.sk/cesta-do-zelenej-buducnosti-vedie-cez-setrenie-paliv-pcd-/sk-bpeniaze.asp?c=A110424_091208_sk-bpeniaze_p01#ixzz1Kf6o66Uk

9.) iPhone

Ročník:

9. ročník ZŠ

Tematický celok:

Grafické znázorňovania závislosti; štatistika

Téma GV:

Globalizácia a vzájomná previazanosť (svetový obchod)

Čas:

45 minút

Pomôcky:

nakopírované texty z Pracovného listu 1, 2, 3 pre každú dvojicu žiakov; kalkulačka; počítač; Voliteľné: dataprojektor/interaktívna tabuľa

Ciele:

- naučiť sa analyzovať údaje v texte, znázorňovať údaje graficky, čítať základné vlastnosti závislostí z grafu, počítať s veľkými číslami a percentami
- uvedomiť si vzájomnú previazanosť sveta v rámci svetového obchodu

Postup:

Evokácia – 15 minút

- 1 Položte žiačkam a žiakom otázku, či sa už niekedy stretli so skratkou EAN a vedia, čo znamená, poprípade im pomôžte spojením „EAN kód“ (European Article Number).
- 2 Vysvetlite žiačkam a žiakom, že pravdepodobne najčastejšie používaný čiarový kód vôbec je EAN-13, pozostávajúci z 13 číslíc, používaný na celom svete na označovanie jednotlivých druhov tovaru. Menej používané sú kódy EAN-8, ktoré sú vyhradené a používané pre malé obaly, na ktoré je problém umiestniť trinásťmiestny kód, ako sú napríklad cukrovinky. Z kódu EAN-13 možno zistiť krajinu pôvodu, keďže prvé dve alebo tri číslice obvykle označujú krajinu, kde je zaregistrovaný výrobca (POZOR, nemusí označovať krajinu pôvodu výrobku).
- 3 Vyzvite žiačky a žiakov, aby si každý z nich na lavicu pripravil 3 výrobky (cukrovinky, nápoje, zošit, učebnica, hygienické vreckovky, ...) s rôznymi začiatkami EAN kódov.
- 4 Pomocou dataprojektoru (interaktívnej tabule) premietnite tabuľku z Pracovného listu 3 (alebo rozdajte do dvojíc jej kópie), aby si žiačky a žiaci našli krajinu pôvodu týchto výrobkov.
- 5 Na tabuľu zapisujte krajiny pôvodu, ktoré vám žiaci diktujú a vyhodnoťte, ktorá krajina sa medzi spomínanými vyskytuje najčastejšie.
- 6 Diskutujte so žiačkami a žiakmi na tieto otázky:
 - Aký EAN kód má Slovensko? Vedeli ste to predtým? Ak áno, odkiaľ? Majú všetky výrobky EAN kód? Ako je to s oblečením, elektronikou ako napríklad mobil (zvyčajne má EAN kód pod baterkou), čerstvými potravinami?
- 7 Položte žiačkam a žiakom ďalšiu otázku: „Viete, kde sa vyrába iPhone a aké sú celkové výrobné náklady na 1 iPhone?“ Povedzte im, že odpoveď sa dozvedia z článku z pracovného listu č.1, ktorý dostanú do lavice.

Uvedomenie – 20 minút

- 8 Rozdajte žiakom a žiačkam jednu kópiu článku do lavice a dajte im pár minút na jeho prečítanie.
- 9 Po prečítaní článku oznámte dvojiciam, že budú riešiť úlohy súvisiace s informáciami z článku.
- 10 Rozdajte im zadania úloh z Pracovného listu 2 (do každej lavice jedna kópia) alebo ich premietnite pomocou počítača a dataprojektoru / interaktívnej tabule.
- 11 Skontrolujte so žiakmi a žiačkami výsledky.

Reflexia – 10 minút

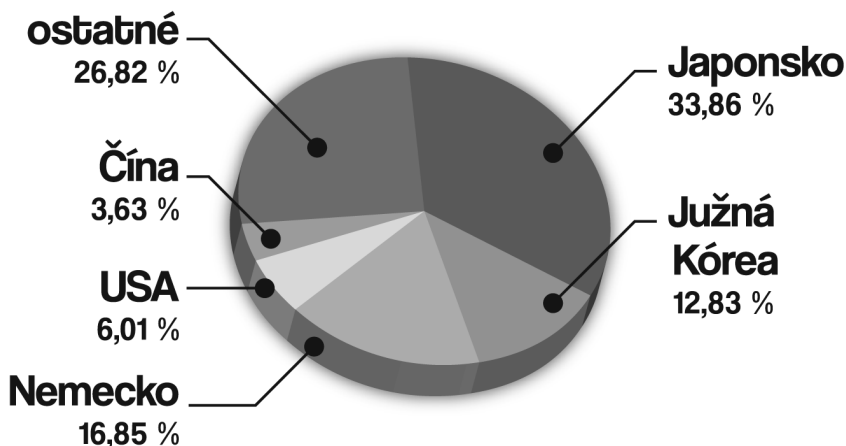
- 12 Diskutujte so žiakmi a žiačkami o týchto otázkach:
 - Čo si myslíte, prečo firma Apple neskladá všetky súčasti dokopy v USA, ale radšej v Číne? Zohľadnite všetky pre a proti.
 - Poznáte aj iné výrobky, ktoré sa vyrábajú vo viacerých krajinách? Ak áno, ktoré a kde všade sa vyrábajú?
 - Poznáte nejaký zahraničný výrobok, ktorého súčasti sa vyrábajú u nás na Slovensku? Čo myslíte, prečo sa tieto súčasti vyrábajú práve u nás? Je to pre Slovensko dobré? Prečo? Má to aj nejaké negatíva? Dotýka sa to aj nejako teba a tvojej rodiny?
 - Skúste jednoducho vysvetliť ako funguje svetový obchod a čo je preň charakteristické.

Zdroje

<http://wallstreetpit.com/70362-how-the-iphone-widens-the-u-s-trade-deficit-with-china> (prístupné 21.6.2011)

Riešenia:

- 1) 178,96\$, prepočet na eurá podľa aktuálneho kurzu; 2) 3,63%; 3) Japonsko - 33,86%; 4) 1,11.10⁷; 5) necelých 73 miliónov \$; 6) euro sa z dodávateľských krajín používa iba v Nemecku, ktorého súčasti stoja spolu 30,15\$ - išlo by teda o nárast o 3,015\$, čo asi nie je dôvodom pre zmenu dodávateľskej krajiny, najmä keď sa všeobecne vie, že nemecké výrobky sú kvalitné; 7) 2007 – 61,83%, 2008 – 65,13%, 2009 – 64,21%; 8) ceny elektroniky zvyknú ostať rovnaké, resp. klesať, teda môžeme povedať, že cena má klesajúci trend; 9)

Ako sa vyrábajú iPhone-y

V dnešnej dobe globálneho trhu je takmer nemožné jednoznačne určiť, kde sa jednotlivé produkty skutočne vyrábajú. Preto na zadnej strane iPhone-u nájdeme nápis „navrhnutý Apple-om v Kalifornii, zostavený v Číne.“ Okrem softvéru a dizajnu sú iPhone-y primárne vyrábané mimo USA. Do výroby iPhone-ov je zapojených 9 spoločností z Číny, Južnej Kórei, Japonska, Nemecka a USA (Tabuľka 1). Súčasti iPhone-ov vyrobené v týchto spoločnostiach sú zaslané do Foxconn-u, čo je Taiwanská firma pôsobiaca v Číne, kde sú časti poskladané do finálneho produktu a následne vyvážané do USA a zvyšku sveta. Výroba iPhone-u je príkladom toho, ako funguje globálna výrobná sieť. Je tiež príkladom toho, prečo krajina ako Čína môže vyvážať špičkové technológie a prečo sa USA, krajina, ktorá iPhone vynáša, stala jeho dovozcom.

Čínsko-Americká obchodná nerovnováha

Zásielky hotových iPhone-ov z Číny do USA sú evidované ako čínsky vývoz do USA. Berúc celkové výrobné náklady ako cenu za jeden iPhone, čínsky vývoz iPhone-ov do USA predstavoval v roku 2009 \$2.0 miliardy, bez ohľadu na fakt, že čínski robotníci jednoducho len zložili všetky súčasti a ku každému iPhone-u prispeli iba sumou \$6.50 (náklady na výrobu).

Obchod s iPhone-mi a zhodnotenie renminbi

Mnohí veria, že zhodnotenie renminbi (oficiálna čínska mena) by bol vhodný prostriedok na to, ako vyriešiť Čínsko-Americkú obchodnú nerovnováhu. Ak by renminbi posilnil oproti Americkému doláru o 20%, montážna cena iPhone-u by vzrástla na \$7.80 z pôvodných \$6.50 a zvýšila by tak celkové náklady na výrobu o \$1.30, čo zodpovedá nárastu celkových výrobných nákladov o 0,73%. Je nepravdepodobné, že by Apple \$1.30 nechal zaplatiť amerických spotrebiteľov. Preto možno povedať, že zhodnotenie renminbi by malo len veľmi malý vplyv na Čínsko-Americkú obchodnú nerovnováhu.

Mohol by byť iPhone zmontovaný v USA?

Tabuľka 2 ukazuje predajnú cenu 1 iPhone-u a tiež skutočné náklady na jeho výrobu v rokoch 2007 - 2009. Zisk Apple bol v každom roku viac ako 60%.

Ako zaujímavý hypotetický scenár sa javí ten, v ktorom by Apple nechal zmontovať všetky iPhone-y v USA. Za predpokladu, že by mzda Amerických pracovníkov bola 10 krát vyššia ako mzda ich Čínskych náprotivkov, celkové montážne náklady by vzrástli na \$65 a celkové výrobné náklady by boli vytlačené približne na \$240. Predávať iPhone-y zmontované Americkými pracovníkmi po \$500 za kus by stále znamenalo 50% maržu pre Apple. V tomto hypotetickom scenári by mohol Apple prispieť k vývozu USA a znížiť ich deficit obchodnej bilancie. Ešte dôležitejší by však bol fakt, že spoločnosť Apple by vytvorila pracovné príležitosti pre amerických pracovníkov s nízkou kvalifikáciou.

Výrobca	Komponent	Cena
Toshiba (Japonsko)	Flash Pamäť	\$24.00
	Displej	\$19.25
	Dotyková Obrazovka	\$16.00
Samsung (Južná Kórea)	Procesor Aplikácií	\$14.46
	SDRAM-Mobile DDR	\$8.50
Infineon (Nemecko)	Baseband	\$13.00
	Fotoaparát	\$9.55
	RF Vysielač	\$2.80
	GPS Prijímač	\$2.25
	Funkcia Power IC RF	\$1.25
Broadcom (USA)	Bluetooth/FM/WLAN	\$5.95
Numonyx (USA)	Pamäť MCP	\$3.65
Murata (Japonsko)	FEM	\$1.35
Dialog Semiconductor (NEM)	Aplikácia Power IC	\$1.30
Cirrus Logic (USA)	Audio Codec	\$1.15
Ostatný Účtovaný Materiál		\$48.00
Náklady na výrobu		\$6.50

Tabuľka 1. Nákladové položky pre jednotlivé súčasti iPhone-u 3G

	2007	2008	2009
Jednotková predajná cena pre telekomunikačných operátorov	\$600	\$500	\$500
Jednotkové výrobné náklady	\$229	\$174.33	\$178.96

Tabuľka 2. Marža zisku za iPhone

Pracovný list 2

1. Aké sú celkové výrobné náklady na 1 iPhone? Koľko je to eur?
2. Akú percentuálnu časť z celkových nákladov predstavujú výrobné náklady Číny?
3. Súčiastky z ktorej krajiny tvoria najväčšiu časť v celkových nákladoch na 1 iPhone? Koľko je to percent?
4. Koľko iPhonov bolo exportovaných v roku 2009 z Číny do USA? Výsledok uveďte v tvare $a \cdot 10^n$.
5. Akú skutočnú hodnotu by mal mať vývoz iPhonov z Číny do USA v roku 2009?
6. O koľko by vzrástla celková cena na výrobu 1 iPhone, ak by euro posilnilo voči doláru o 10%? Bol by to pre Apple signál zamyslieť sa nad dodávkou príslušných súčiastok z inej krajiny?
7. Akú presnú maržu (v percentách) mala firma Apple v rokoch 2007-2009 na každom predanom iPhone telekomunikačným spoločnostiam?
8. Odhadnite predajnú cenu 1 iPhone telekomunikačným spoločnostiam v rokoch 2010 a 2011. Potom znázorníte vývoj predajnej ceny 1 iPhone v rokoch 2007 - 2011 do grafu a graf interpretujete.
9. Znázorníte podiel jednotlivých krajín (podľa dodávaných súčiastok) na celkovej výrobnej cene 1 iPhone do kruhového diagramu.

Pracovný list 3

000 - 019 USA a Kanada	539 Írsko	770 Kolumbia
020 - 029 vyhradené pre lokálne použitie (obchody, sklady, knižnice, ...)	540 - 549 Belgicko a Luxembursko	773 Uruguaj
030 - 039 USA a Kanada lieky	560 Portugalsko	775 Peru
040 - 049 vyhradené pre lokálne použitie (obchody, sklady, knižnice, ...)	569 Island	777 Bolívia
050 - 059 poukážky, tipovacie lístky	570 - 579 Dánsko	779 Argentína
060 - 099 USA a Kanada	590 Poľsko	780 Čile
100 - 139 USA a Kanada (rezervované pre neskoršie využitie)	594 Rumunsko	784 Paraguaj
200 - 299 vyhradené pre lokálne použitie (obchody, sklady, knižnice, ...)	599 Maďarsko	785 Peru
300 - 379 Francúzsko	600 - 601 Juhoafrická republika	786 Ekvádor
380 Bulharsko	608 Bahrajn	789 - 790 Brazília

383 Slovinsko	609 Maurícius	800 - 839 Taliansko
385 Chorvátsko	611 Maroko	840 - 849 Španielsko
387 Bosna a Hercegovina	613 Alžírsko	850 Kuba
400 - 440 Nemecko	616 Keňa	858 Slovensko
450 - 459 Japonsko	619 Tunisko	859 Česká republika
460 - 469 Rusko	621 Sýria	860 Srbsko a Čierna Hora
470 Kirgizsko	622 Egypt	865 Mongolsko
471 Taiwan	624 Líbya	867 Severná Kórea
474 Estónsko	625 Jordánsko	869 Turecko
475 Lotyšsko	626 Irán	870 - 879 Holandsko
476 Azerbajdžan	627 Kuvajt	880 Južná Kórea
477 Litva	628 Saudská Arábia	884 Kambodža
478 Uzbekistan	629 Spojené arabské emiráty	885 Thajsko
479 Srí Lanka	640 - 649 Fínsko	888 Singapur
480 Filipíny	690 - 695 Čína	890 India
481 Bielorusko	700 - 709 Nórsko	893 Vietnam
482 Ukrajina	729 Izrael	899 Indonézia
484 Moldavsko	730 - 739 Švédsko	900 - 919 Rakúsko
485 Arménsko	740 Guatemala	930 - 939 Austrália
486 Gruzínsko	741 Salvador	940 - 949 Nový Zéland
487 Kazachstan	742 Honduras	950 Centrála
489 Hongkong	743 Nikaragua	955 Malajzia
490 - 499 Japonsko	744 Kostarika	958 Macao
500 - 509 Spojené kráľovstvo	745 Panama	977 ISSN
520 Grécko	746 Dominikánska republika	978 - 979 ISBN
528 Libanon	750 Mexiko	980 Vratné účtenky
529 Cyprus	754 - 755 Kanada	981 - 982 Bežné platobné poukážky
531 Macedónsko	759 Venezuela	990 - 999 Poukážky
535 Malta	760 - 769 Švajčiarsko	

10.) Migrácia

Ročník:

9. ročník ZŠ

Tematický celok:

Štatistika

Téma GV:

Globalizácia a vzájomná previazanosť (migrácia)

Čas:

45 minút

Pomôcky:

nakopírované Pracovné listy 1 a 2 pre každú dvojicu žiakov

Ciele:

- osvojiť si analýzu údajov v tabuľkách a diagramoch; ich čítanie, interpretácia a tvorba; prechod od jedného typu znázornenia k inému
- zoznámiť sa s problematikou migrácie

Postup:

Evokácia – 10 minút

1

Oznámte žiačkam a žiakom, že tému hodiny zistia riešením tajničky. Zadajte im prázdnu tajničku z Riešenia, ktorú predtým predkreslite na tabuľu alebo pripravte na interaktívnu tabuľu. Tajničku rieši celá trieda naraz tak, že učiteľka alebo učiteľ predčíta zadanie a ktokoľvek bude vedieť odpoveď, vpíše ju do príslušného riadku.

2

Po vyriešení tajničky sa krátko porozprávajte o tom, čo je to migrácia a o dôvodoch, pre ktoré ľudia opúšťajú svoju krajinu a prichádzajú do inej.

Migrácia: „Pohyb osôb alebo skupín osôb v geografickom a sociálnom priestore, spojený s prechodnou alebo trvalou zmenou miesta pobytu.“

Dôvody sťahovania: za prácou, za štúdiom, kvôli prenasledovaniu, nespokojnosti s režimom v krajine, strate slobody, ...

Uvedomenie – 25 minút

3

Do každej lavice rozdajte pracovný list č.1. Dvojica v lavici rieši počas 20 minút úlohy z pracovného listu. Po vyriešení úloh skontrolujte výsledky so žiačkami a žiakmi na tabuli.

Reflexia – 10 minút

4

Do každej lavice rozdajte žiačkam a žiakom pracovné listy 2. Úlohou dvojíc je nájsť správne páry (nadpis – definícia).

5

Skontrolujte správne dvojice (migrant/migrantka – 3, utečenec/utečenkyňa – 1, azylant/azylantka – 2)

Diskutujte so žiačkami a žiakmi prostredníctvom nasledovných otázok:

- Aké emócie u vás vyvolávajú tieto 3 pojmy?
- Chceli by ste sa ocitnúť v koži týchto osôb? Prečo? Prečo nie?
- Čo si myslíte, ktoré faktory ovplyvňovali každoročný prírastok cudzincov pracujúcich v SR v období 2004 – 2008?
- Je podľa vás počet udelených azylov na Slovensku v rokoch 2006-2010 vzhľadom na celkový počet žiadostí malý alebo veľký? Zmenili by ste to? Prečo?
- Poznáte/ stretli ste už študentku alebo študenta zo zahraničia, ktorí študujú na Slovensku?
- Viete, prečo sa rozhodli študovať u nás?
- Prestáhovali by ste sa do nejakej inej krajiny?
- Kam a prečo?
- Aké sú podľa vás pozitíva a aké sú negatíva migrácie?
- Viete, čo je záchytný tábor pre žiadateľov o azyl a kde sú na Slovensku takéto tábory?

Zdroje:

www.iom.sk

(Medzinárodná organizácia pre migráciu)

Pracovný list 1

Úloha 1: Počet migrantov vo svete

Podľa odhadov Organizácie spojených národov a Medzinárodnej organizácie pre migráciu sa vo svete v roku 2000 nachádzalo približne 150 miliónov migrantov, v roku 2003 už 175 miliónov, v roku 2005 okolo 191 miliónov a v roku 2008 približne 200 miliónov. Vypočítajte podiel migrantov na celosvetovej populácii v roku 2008. (Celosvetová populácia v r. 2008 bola 6,7 miliardy.)

Úloha 2: Migrácia za prácou do SR v rokoch 2004 – 2008

Ukazovateľ/rok	2004	2005	2006	2007	2008
Počet zamestnaných cudzincov/cudziniek v SR	3351	5797	7078	10910	14903
Ich podiel na populácii všetkých migrantov/migrantiek v SR (v %)	15,2	22,6	22,0	26,5	28,3
Počet všetkých pracujúcich osôb na pracovnom trhu v SR (v tis.)	2199,8	2254,7	2332,7	2398,3	2466,0

Tabuľka 1

Na základe údajov z Tabuľky 1 zistite:

- V ktorom roku bol v SR najvyšší medziročný prírastok cudzincov/cudziniek zamestnaných na pracovnom trhu SR.
- Aká bola celková populácia migrantiek/migrantov v SR v roku 2008?
- Koľkonásobne sa zvýšil podiel cudzincov/cudziniek zo všetkých pracujúcich osôb v SR v rokoch 2004 a 2008?

Úloha 3: Migrácia za štúdiom do SR v rokoch 2004 - 2008

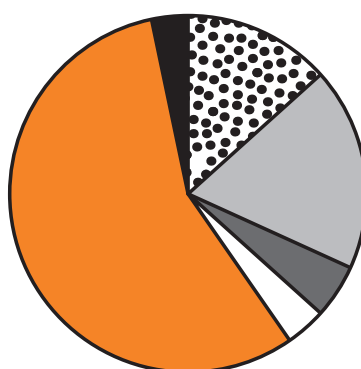
školský rok	materské školy	základné školy	gymnázia	ostatné SŠ	vysoké školy	PhD. študenti
2004/05	250	877	221	223	1586	79
2005/06	239	785	230	199	1641	77
2006/07	275	765	244	194	1904	95
2007/08	312	841	222	188	2699	119
2008/09	329	822	230	169	2915	144

Tabuľka 2: Počet žiakov a žiačok, študentiek a študentov zo zahraničia na všetkých typoch a stupňoch škôl v SR v období 2004 - 2008

- a. V ktorom školskom roku študovalo v SR na základných školách najviac žiačok a žiakov zo zahraničia a v ktorom školskom roku najviac študentiek a študentov na vysokých školách?
- b. Aký trend možno pozorovať v období 2004 – 2008 v súvislosti s počtom študentiek a študentov zo zahraničia na vysokých školách?
- c. Koľko mladých ľudí zo zahraničia študovalo spolu na Slovensku v školskom roku 2008/09?
- d. Rozhodnite, ktorý z nasledujúcich kruhových diagramov vystihuje rozdelenie žiačok a žiakov, študentiek a študentov zo zahraničia študujúcich v SR v školskom roku 2008/09?

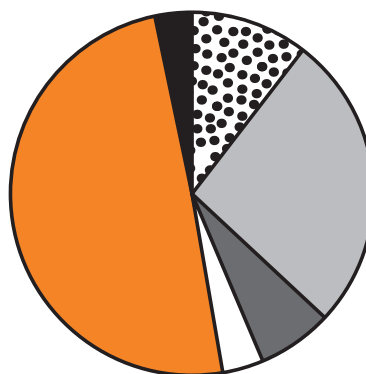
i)

2008 / 2009

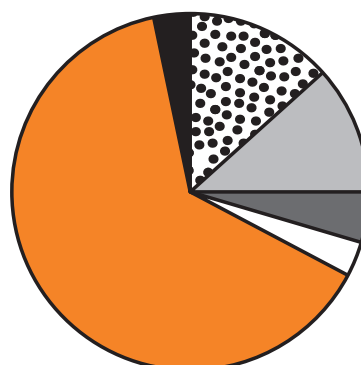
ii)

2008 / 2009

iii)

2008 / 2009

Úloha 4: Azylová migrácia v SR v rokoch 2006 - 2010

ROK	Počet žiadostí o udelenie azylu	Udelený azyl	Neudelený azyl
2006	2849	8	861
2007	2642	14	1177
2008	909	22	416
2009	822	14	330
2010	541	15	180

Tabuľka 3

- V ktorom roku bolo na Slovensku prijatých najviac žiadostí o azyl?
- V ktorom roku bolo udelených najviac azylov?
- V ktorom roku bolo udelených najmenej azylov?
- Aký trend možno pozorovať v období 2006 - 2010 v súvislosti s počtom žiadostí o azyl?
- Pre každý rok vypočítajte, koľko percent z celkového počtu žiadostí predstavujú žiadosti, ktorým bol udelený azyl.
- V ktorom roku to bolo najväčšie percento?

Úloha 5: Rozdelenie žiadostí o azyl v roku 2010 podľa štátnej príslušnosti

KRAJINA	počet
Afganistan	76
Čína	31
Gruzínsko	63
India	44
Moldavsko	42
Pakistan	34
Rusko	66
Somálsko	23
Ukrajina	20
Vietnam	32
Ostatné	110

- Z ktorej krajiny sveta bolo na Slovensku najviac žiadostí o azyl v roku 2010?
- Znázornite údaje z tabuľky do stĺpcového diagramu.

Pracovní list 2

**MIGRANT
MIGRANTKA**

1. Osoba, ktorá má opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, náboženských, národnostných, politických dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine, a kvôli týmto obavám sa nemôže alebo nechce vrátiť do krajiny pôvodu, ani využiť ochranu tejto krajiny.

**UTEČENEC
UTEČENKYŇA**

2. osoba z inej krajiny, ktorej bol uznaný status utečenkyne/utečenca a bola jej/mu poskytnutá medzinárodná ochrana vo forme azylu

**AZYLANT
AZYLANTKA**

3. osoba, ktorá sa sťahuje do zeme, v ktorej sa nenarodila a/alebo nie je jej občanom

Riešenia:

Tajnička na evokáciu:

- 1) čo znamená znamienko <
- 2) dvanásť rímskymi číslami
- 3) množina bodov v priestore rovnako vzdialených od pevného bodu
- 4) číslica inak
- 5) funkcia, ktorej grafom je priamka
- 6) jedna stotina základu
- 7) úsečka v trojuholníku, spájajúca vrchol so stredom protiľahlej strany
- 8) overenie správnosti riešenia rovnice

1						M	E	N	E	J
2				X	I	I				
3						G	U	Ľ	A	
4			C	I	F	R	A			
5		L	I	N	E	Á	R	N	A	
6			P	E	R	C	E	N	T	O
7		Ť	A	Ž	N	I	C	A		
8	S	K	Ú	Š	K	A				

Pracovní list 1

Úloha 1:

2,99%;

Úloha 2:

a) 2008, b) 52 660, c) 3,97

Úloha 3:

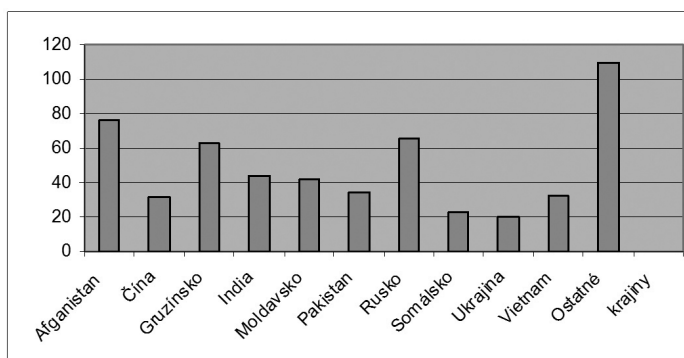
a) ZŠ - 2004/05, VŠ - 2008/09, b) počet študentov rástol, c) 4609, d) iii

Úloha 4:

a) 2006, b) absolútne najviac v r. 2008, relatívne najviac v r. 2010, c) absolútne aj relatívne najmenej v r. 2006, d) počet žiadostí klesal, e) 0,28%; 0,53%; 2,42%; 1,7%; 2,77%, f) 2010

Úloha 5:

a) Afganistan, b)

Pracovní list 2

Migrant – 3, Utečenec – 1, Azylant - 2

Námety

Globálne citáty

Odporúčaný ročník: 9. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma: Záverečné opakovanie

Téma GV: Globálne problémy a rozvojová spolupráca

Hlavný cieľ: Upozorniť žiačky a žiakov na globálne problémy. Precvičiť si základné matematické operácie

Stručný opis: Pripravte si citát týkajúci sa niektorého globálneho problému - chudoba a nerovnosť, zdravie - HIV/AIDS, podvýživa, obezita, konflikty vo svete (napr. „Ak neukončíme vojny, vojny ukončia nás“ H.C.Wells. „Príroda nepatrí ľudstvu – ľudstvo patrí prírode“ Kristína Iarošová, „Najškodlivejším prvkom spoločnosti je ignorácia.“ Emma Goldman). Podľa počtu rôznych písmen v citáte si pripravte sadu úloh na opakovanie učiva z vami vybraného tematického celku/ov. Jednotlivým písmenám priradíte výsledky zo sady úloh. Ak žiačka alebo žiak vyráta správne úlohu, dostane písmeno, ktoré zodpovedá výsledku. Ak je ich vo vete viac, dostane ho toľkokrát, koľkokrát sa vo vete nachádza. Písmená musia poskladať do vety. Žiačkam a žiakom môžete pripraviť aj šablónu, do ktorej budú písmená ukladať. Na záver diskutujte so žiakmi o význame vety, ktorú vytvorili.

Právo na vzdelanie

Odporúčaný ročník: 9. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma: štatistika

Téma GV: Ľudské práva

Hlavný cieľ: Diskutovať o práve na vzdelanie. Precvičiť si počítanie percent a znázorňovanie údajov do diagramu.

Stručný opis:

1. Zadať žiačkam a žiakom nasledovnú úlohu:

V roku 2008 nemalo prístup k základnému vzdelaniu 120,7 miliónov detí na svete. Z nich 15 miliónov žije v západnej a strednej Afrike a ďalších 41,6 milióna vo východnej a južnej Afrike. Južná Ázia je domovom 27,7 milióna detí, ktoré nemajú možnosť chodiť do školy, vo východnej a strednej Ázii je ich 24,4 miliónov. 8,6 milióna detí bez možnosti vzdelávania žije v Latinskej Amerike; 3,4 milióna detí žije v strednej a východnej Európe.

Určte koľko percent detí, ktoré nemajú možnosť chodiť do školy, žije na jednotlivých svetadieloch. Údaje znázorníte do stĺpcového i kruhového diagramu.

2. Diskutujte so žiačkami a žiakmi o tom, ako vnímajú vlastné právo na vzdelanie a o príčinách a dôsledkoch toho, že niektoré deti nemajú prístup k základnému vzdelaniu. Môžete pracovať s dokumentom z námety Pitná voda.

Ornamenty

Odporúčaný ročník:

9. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Súmernosť v rovine

Téma GV:

Multikulturalizmus

Hlavný cieľ:

Upozorniť na rôznorodosť symbolov a ornamentov rôznych kultúr. Rozpoznávať geometrické útvary a symetrie v ornamentoch.

Stručný opis:

1. Vyučovaciu hodinu začnite diskusiou o tom, či si žiaci všimli nejaké ornamente vo svojom okolí, na akých miestach to bolo, čím sa ornamente rôznych kultúr/náboženstiev/národov líšia, aký majú pre človeka význam.
2. Rozdajte žiačkam a žiakom vopred vyhľadane a vytlačené obrázky ornamentov, ktoré sú typické pre rôzne kultúry, kontinenty, resp. subkultúry.
3. Ich úlohou bude identifikovať v ornamentoch rôzne geometrické tvary, nachádzať v nich symetrie, hľadať osi súmernosti.
4. Pomocou dostupného softvéru (napríklad GeoGebra, alebo ak na škole máte Cabri) môžu žiačky a žiaci skúsiť niektoré ornamente (alebo ich časti) narysovať s dôrazom na využívanie nástrojov súmernosti.
5. Ako domácu úlohu môžu navrhnúť svoj vlastný ornament s využitím symetrií, alebo na internete vyhľadať podobnosti/odlišnosti pri zobrazovaní toho istého motívu v rôznych kultúrach (napríklad zobrazenie hviezdy).

Pneumatika

Odporúčaný ročník:

9. ročník ZŠ

Tematický celok /

téma:

Grafické znázorňovanie závislostí / Lineárna funkcia

Téma GV:

Životné prostredie

Hlavný cieľ:

Upozorniť žiačky a žiakov na možnosti využitia rôznych druhov odpadu. Porovnať výpočet slovnej úlohy pomocou logickej postupnosti a dosadením do rovnice lineárnej funkcie.

Stručný opis:

1. Na úvod hodiny sa spýtajte žiačok a žiakov, ako rozumejú pojmu recyklácia odpadu a skúste spolu hľadať čo najviac možností, ako by sa dala recyklovať pneumatika.
2. Po diskusii dajte žiačkam a žiakom (jednotlivo alebo v menších skupinách) za úlohu vypočítať:

Jedna pneumatika hmotnosti 6,25 kg sa dá recyklovať na 80 % gumového granulátu, z ktorého sa vyrábajú gumové rohože na pokrývanie detských ihrísk.

Jedna rohož s hrúbkou 2 cm má rozmery: dĺžka 100 cm, šírka 50 cm. Jej hmotnosť je 17,3 kg. Zistíte, koľko pneumatík by sme potrebovali recyklovať, aby sme takýmito rohožami pokryli detské ihrisko s rozmermi:

a) 30 x 10 metrov,

b) 40 x 20 metrov,

c) 50 x 30 metrov.

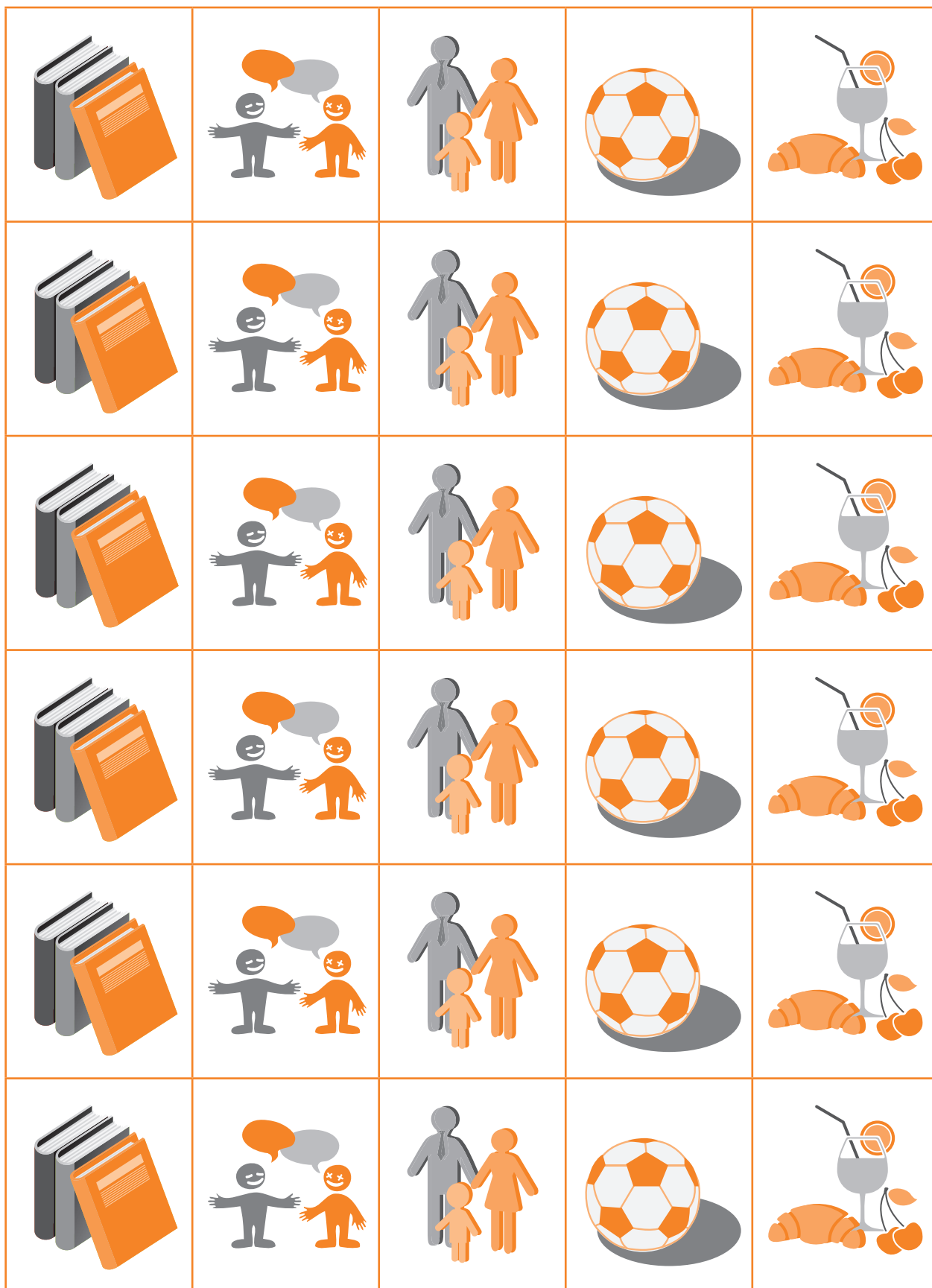
Potom túto istú úlohu vypočítajte dosadením rozmerov ihriska do lineárnej funkcie danej predpisom $y = 6,92 \cdot a \cdot b$

- 3.** Diskutujte so žiačkami a žiakmi o tom, čo bolo jednoduchšie počítať. Ako „bonusovú“ otázku môžete položiť: Vedeli by ste vysvetliť, prečo je koeficient k lineárnej funkcie rovný 6,92?
- 4.** Na záver môžete všetkým dať za úlohu vyhľadať na internete ďalšie spôsoby recyklácie iných druhov odpadu a pripraviť obdobné príklady pre spolužiačky a spolužiakov.

Odkaz:

<http://www.vods.sk/divizie/zber-a-spracovanie-opotrebovanych-pneumatik/sluzby/zber-opotrebovanych-pneumatik/>

(Spoločnosť zaoberajúca sa recykláciou pneumatík V.O.D.S.)

KRÁTKY SLOVNÍK

k témam globálneho vzdelávania

azyľ je forma ochrany pred prenasledovaním poskytovaná osobe uznanej za utečenca/utečenkyňu podľa medzinárodného práva krajinou, v ktorej o takúto formu ochrany požiadala.

cunami alebo tsunami (v japončine znamená prístavná vlna) je jedna alebo niekoľko po sebe idúcich vln na hladine mora, ktoré vznikajú pri silnom zemetrasení pod hladinou mora, pri podmorskom zosuve alebo po dopade meteoritu do mora alebo jeho blízkosti.

deforestácia je zmenšovanie lesných plôch. Príčinami sú ťažba dreva, budovanie infraštruktúry (mestá, diaľnice, priehrady), získavanie poľnohospodárskej pôdy (orná pôda, pastviny), získavanie dreva ako paliva pre domácnosti v rozvojových krajinách, znečistenie prostredia (ovzdušie, voda, kyslé dažde) a požiare. Úbytok lesných plôch má za následok úhyn živočíšnych druhov - ohrozenie biodiverzity, zníženie produkcie kyslíka, globálne otepľovanie - skleníkový efekt či zmenu vzhľadu krajiny.

diskriminácia je konanie, pri ktorom dochádza k uprednostneniu niektorých osôb oproti iným, najmä na základe odsudzovania ľudí odlišného pôvodu, rasy, náboženstva, sexuálnej orientácie atď. Rozoznávame napríklad diskrimináciu rasového alebo etnického pôvodu, diskrimináciu na základe vierovyznania, veku, pohlavia alebo sexuálnej orientácie. V praxi sa stretávame aj s pojmom „pozitívna diskriminácia“, ktorý by sa dal opísať ako zvyšňovanie diskriminovaných/znevýhodnených ľudí za účelom vyrovnania ich pôvodne znevýhodneného postavenia v spoločnosti.

dlhodobý udržateľný rozvoj alebo preferovanejšie „dlhodobý udržateľný spôsob života“ je taký spôsob života, ktorý umožňuje uspokojiť potreby súčasnej generácie bez toho, aby sme obmedzili práva a potreby budúcich generácií. Súvisiacim pojmom je udržateľná spoločnosť, vymedzená ako spoločnosť, ktorá môže pretrvať generácie, je dostatočne predvídava a pružná na to, aby si nepodkopala tak fyzické ako aj sociálne systémy, ktoré ju podporujú.

ekológia je vedný odbor biológie, ktorý skúma vzťahy medzi organizmami a životným prostredím a vzťahy medzi živými organizmami navzájom. Ekológia študuje ekologické systémy, ich štruktúru, organizáciu a zmeny v nich prebiehajúce. Prístup ekológie k štúdiu životného prostredia sa často považuje za interdisciplinárny. Ekológia poskytuje teoretické a praktické poznatky pre riešenie problémov životného prostredia. Poznanie základných ekologických princípov a zákonitostí je nutné pre zachovanie prírodnej rovnováhy, ako aj pre trvalú existenciu zdravej a produkčnej krajiny.

ekologické formy dopravy zahŕňajú častejšie využívanie pešej chôdze, bicykla či mestskej hromadnej dopravy. Medzi ďalšie možnosti patria spoločné jazdy autom a zlepšenie návykov pri jazdení (dodržiavanie stálej rýchlosti; vypínanie motora v dopravnej zápche - keďže motory na voľnobeh vypustia o 13 % viac emisií a za 10 sekúnd spotrebujú viac paliva ako opätovné naštartovanie vozidla). Podľa štatistík ¼ škodlivých emisií v EÚ pochádza z dopravy, kvôli čomu by sme mali hľadať alternatívne formy dopravy, vďaka ktorým by boli mestá čistejšie a vytvárali by lepšie prostredie pre život. To nám má pripomenúť aj Európsky týždeň mobility, ktorý sa koná každý rok v termíne od 16. do 22. septembra.

emisie dopravných prostriedkov sú sprievodné produkty bežnej prevádzky dopravných prostriedkov. Väčšinou majú nepriaznivý účinok na životné prostredie, ako aj na človeka. Medzi hlavné zdroje emisií patria dopravné prostriedky poháňané spaľovacími motormi, hlavne tie, ktoré spaľujú uhľovodíkové palivá. Z ekologického hľadiska predstavujú veľké nebezpečenstvo nespálené resp. odparené uhľovodíky a oxidy dusíka. Tieto zložky sa spolu s geomorfologickými a klimatickými faktormi a za pôsobenia slnečného žiarenia zúčastňujú na tvorbe fotochemického smogu a porušujú ozónovú vrstvu. Z globálneho hľadiska sú podstatné emisie oxidu uhličitého, ktorý spôsobuje skleníkový efekt a vplýva na globálne otepľovanie.

etnická skupina (etnické spoločenstvo, etnikum) je spoločenstvo ľudí, ktorí sa identifikujú s rovnakými či podobnými kultúrnymi a historickými charakteristikami, majú pomenovanie a svojim okolím sú ako také spoločenstvo aj vnímaní.

Facebook je rozsiahly komunitný webový systém, ktorý slúži hlavne na komunikáciu, nadväzovanie priateľstiev a zdieľanie fotografií a videí. V súčasnosti má Facebook vyše 600 miliónov členov a je dostupný skoro na celom svete.

favela je chudobná štvrť na okraji miest Latinskej Ameriky, predovšetkým Brazílie (najznámajšie sú v okolí Rio de Janeira). Pôvodne ich zakladali oslobodení otroci, ktorí nemali kde bývať. V sedemdesiatych rokoch 20. storočia sa favely rozrástli kvôli masívnemu príchodu ľudí z vidieka, ktorí

prišli do mesta za prácou a s ťažkou potrebou ubytovania.

geto je vymedzená štvrť mesta, zriadená na násilné izolovanie spoločensky diskriminovaných obyvateľov, ktorej založenie je väčšinou motivované etnickým, rasovým alebo národnostným princípom. Termín sa začal používať v súvislosti s benátskym getom, kde museli žiť miestni Židia.

globalizácia, globálna prepojenosť v najširšej rovine znamená zvyšujúce sa prepájanie sveta vo všetkých oblastiach života ľudí. Globalizácia je súborom mnohých rôznorodých procesov, ktoré obsahujú aspekty ekonomické, sociálne, kultúrne a politické. Tieto procesy sú vzájomne previazané a navzájom sa podmieňujú. Ekonomické procesy sú založené najmä na prepájaní svetových trhov a zapájaní všetkých spoločností do svetových ekonomických väzieb, v pôsobení nadnárodných korporácií a medzinárodných finančných inštitúcií (Svetová banka, Medzinárodný menový fond). Sociálne procesy zahŕňajú javy ako je globálna turistika či migrácia, rozvoj komunikačných technológií a dopravy či celosvetový nárast chudoby. V kultúrnej dimenzii globalizácie dochádza k zintenzívneniu kontaktu medzi kultúrami a celosvetovému šíreniu určitých kultúrnych vzorov. Pretože pojem globalizácia zahŕňa mnoho rozmanitých procesov, nie je možné definovať ho jediným záväzným spôsobom.

globálne otepľovanie je fenomén postupného zvyšovania priemernej teploty oceánov a atmosféry v mierke celej planéty počas viacerých rokov. Najmä v posledných 25-50 rokoch sa na globálnom otepľovaní v značnej miere podieľa činnosť človeka, a to najmä emisie skleníkových plynov, ako napríklad oxid uhličitý (CO₂). Hoci diskusia ohľadom globálneho otepľovania sa často sústreďujú najmä na teplotu, klimatické zmeny môžu priniesť aj zmeny iných geografických prvkov, zahŕňajúc zvýšenie hladiny morí, extrémne zrážky a iné. Tieto zmeny môžu spustiť rôzne ničivé javy ako napr. potopy, suchá, veľké horúčavy, zníženie poľnohospodárskych výnosov, ale aj extrémne okolnosti spôsobujúce masové vyhľadanie populácie.

globálny Juh a globálny Sever je označenie krajín tzv. chudobného globálneho Juhu, ktoré sú charakterizované nestabilnou politickou a ekonomickou situáciou doplnenou o aspekty demografické (výrazný populačný rast), ekologické (prírodné katastrofy: extrémne suchá, hladomory), ale i psychologické (prírodná túžba človeka získavať, poznávať nové atď.). Oproti tomu globálny Sever označuje krajiny tzv. bohatého severu, charakteristické politickou slobodou, stabilitou a viac-menej prosperujúcou ekonomikou krajín.

humanitárna spolupráca (alebo pomoc) sa poskytuje ad hoc, ako reakcia na mimoriadne udalosti v prípade náhlych tragédií, resp. rieši okamžité následky rôznych katastrof. Jej cieľom je rýchlo a efektívne pomôcť ľuďom v krízovej situácii. Spravidla je krátkodobá, dočasná a trvá, pokiaľ nepominie priame ohrozenie, resp. ľudia nedosiahnu určitý stupeň samostatnosti. Po skončení tejto pomoci/spolupráce (po pár týždňoch až mesiacoch) nastupuje druhé štádium, a to rozvojová spolupráca, ktorá systematicky a komplexne podporuje globálny rozvoj postihnutého územia, krajiny.

konfesionalizmus je lipnutie na konfesii (vyznanie, viera, presvedčenie, spravidla náboženské; vyznanie viery), cirkevnictvo.

kyslý dážď vzniká následkom úniku oxidu siričitého a oxidov dusíka do atmosféry, kde prejdú chemickými premenami a sú rozpustené v kvapkách vody v oblakoch. Kvapky padajú na zem vo forme dažďa, alebo snehu, čo môže zvýšiť kyslosť pôdy a ovplyvniť chemickú rovnováhu v jazerách a vodných tokoch. Kyslý dážď urýchľuje zvetrávanie uhličitých hornín a urýchľuje aj koróziu budov. Prispieva tiež ku kyslosti riek, potokov a ničí stromy vo vyšších polohách. Základnou príčinou kyslého dažďa sú zlúčeniny síry a dusíka pochádzajúce z ľudskej činnosti, napríklad z výroby elektrickej energie a emisie dopravných prostriedkov. Plyny môžu byť v atmosfére unášané tisíce kilometrov než sa premenia na kyseliny a uložia sa na zem. K emisii kyselinotvorných plynov do atmosféry prispievajú aj prírodné javy ako sú emisie zo sopiek a z biologických procesov v pôde, v močiaroch a v oceánoch.

migrácia je pohyb osôb alebo skupín osôb v geografickom a sociálnom priestore, spojený s prechodnou alebo trvalou zmenou miesta pobytu.

multikulturalizmus označuje v hovorovej praxi:

1. existenciu prvkov odlišných kultúr v jednom čase a priestore (kultúrny pluralizmus)
2. politický program, resp. model budovania takej spoločnosti, v ktorej môžu príslušníci/príslušníčky ktorýchkoľvek etnických skupín, rás, národov či kultúr verejne prejavovať svoju príslušnosť k týmto kategóriám bez diskriminácie
3. ideál, ktorý chce naplniť model v bode 2

Myspace je webová sociálna sieť, spustená v auguste 2003, ktorá sa postupne stala jedným z najväčších komunitných serverov na svete. Umožňuje užívateľom využívať chat, blogovať, diskutovať v diskusných skupinách a zdieľať fotky alebo videá. Ponúka osobné profily užívateľom od 14 rokov a niektoré špeciálne profily pre hudobníkov alebo hercov. Jej používanie je bezplatné, služba je financovaná pomocou reklamy.

národ je uvedomelé spoločenstvo ľudí, ktorí zdieľajú presvedčenie o spoločnej kultúre a histórii, žijú na určitom území a svojím okolím sú identifikovaní ako jedinečné spoločenstvo.

národnosť je príslušnosť k určitému národu.

predsudok je väčšinou negatívny názor alebo postoj aplikovaný na jednotlivca alebo skupinu, vybudovaný bez dostatočnej vedomosti a založený na negatívnych stereotypoch. Predsudky sú výsledkom „predčasného súdenia“ a môžu viesť k diskriminácii.

pútnické miesto je miesto, ktoré sa zvyčajne vzhľadom k určitému zázraku, stalo cieľom púti. Zmyslom púte je spravidla uctíť stopy zázraku, ktorý sa tu udial, poprosiť Boha či svätca o uzdravenie (ak bolo zázrakom uzdravenie), prípadne za také zázračné uzdravenie poďakovať alebo skrz namáhavú cestu vykonať pokánie, či obetovať túto námahu Bohu. Púte sú bežné v rade náboženstiev, napr. kresťanstve a islame, kde je púť do Mekky, tzv. Hadž, priamo záväznou podmienkou.

recyklácia je proces opätovného využitia predtým už použitých materiálov a produktov, (napr. recyklácia papiera, farebných a ostatných kovov, skla, plastov a pneumatík,...), ktorý zabraňuje plytvaniu zdrojmi. Redukuje spotrebu surových prírodných materiálov, množstvo uskladnených odpadov a spotrebu energie, čím prispieva k nižšej emisii skleníkových plynov v porovnaní s použitím surových materiálov. Plasty sú jedným z najhoršie recyklovateľných materiálov, pretože sa na trhu vyskytujú v mnohých podobách. Môžu sa recyklovať len na produkt s nižšou kvalitou – plastová fľaša od malinovsky sa môže len vyčistiť, rozomlieť na malé kúsky a použiť ako vypchávkovač do kresiel. Značné množstvo plastového odpadu napriek tomu ostane nevyužitá, pretože jeho zostatková cena je zanedbateľná.

rodová rovnosť je spravodlivé zaobchádzanie so ženami a mužmi, ktoré vychádza z princípu, že všetky ľudské bytosti majú právo slobodne rozvíjať svoje schopnosti a vyberať si z možností bez obmedzení rodovými rolami. Môže znamenať tak rovnaké ako aj rozdielne zaobchádzanie, ktorého cieľom je hodnotiť, zohľadňovať a podporovať práva, výhody, povinnosti a možnosti žien a mužov ekvivalentne, v rovnakej miere a nediskriminujúco. Podľa Rady Európy „rovnosť žien a mužov znamená rovnaké zviditeľnenie, rovnakú právomoc a rovnakú účasť mužov i žien vo všetkých oblastiach verejného a súkromného života.“

rozvojová spolupráca je akákoľvek forma spolupráce, ktorá sa snaží reagovať na dlhodobé problémy chudobnejších krajín, najmä s ohľadom na ekonomické, sociálne, zdravotné a ekologické aspekty života ľudí, ktorí v nich žijú. Je dlhodobá, zameraná na ekonomický a spoločenský rozvoj chudobných krajín a je plánovaná na základe určených teritoriálnych a sektorových priorít pre vybrané cieľové krajiny. Zdravotňuje aktívne zapojenie viacerých zúčastnených strán (príjemcov i darcov) v úsilí o rozvoj (preto nie „pomoc“ ale „spolupráca“).

sekta je v tradičnom chápaní (spravidla menšia) náboženská obec, ktorá sa odštíepila od väčšej cirkvi, pretože sa od tejto materskej cirkvi líši vierovyznaním a/alebo obradom a podobne. Hovorovo je sekta výraz pre skupinu, ktorá spravidla radikálnym spôsobom zastáva ideologické alebo náboženské alebo náboženstvu podobné názory odlišné od základných hodnôt „väčšiny“ spoločnosti, alebo všeobecnejšie pre skupinu, ktorá sa odštíepila od nejakej organizácie. Charakteristickou črtou sekty je potlačanie osobnostnej identity jej členiek a členov, po ktorom väčšinou nasleduje ich úplné podrobenie sa vedúcej osobnosti.

separácia, triedenie odpadu pomáha uľahčiť spracovanie a následnú recykláciu odpadu, ktorý možno na základe zloženia rozdeliť na papier, sklo, bio odpad, priemyselný, poľnohospodársky a rádioaktívny odpad, alebo ostatné – plechy, lieky, staré farby, batérie, pneumatiky, papier potiahnutý fóliou z alobalu, motorový olej. Odpad sa môže spracovať nasledovným spôsobom: uložiť na skládku tzv. regulovanú, alebo spáliť v spaľovni. Nakoľko sa ročne neúmerne zvyšuje množstvo odpadu, tento ničí prírodu tým, že presakuje do spodných vôd, ničí ovzdušie a ohrozuje aj ľudské zdravie.

skleníkový efekt je jav, vďaka ktorému sa v atmosfére zachytáva časť slnečnej energie, čo má za následok otepľovanie Zeme. Podobný úkaz možno

pozorovať v skleníkoch (odkiaľ pochádza názov). Nebyť tohto efektu, teplota na Zemi by bola oveľa nižšia. Väčšina klimatológov zastáva názor, že nárast množstva skleníkových plynov, ku ktorému došlo v dôsledku činnosti človeka, umelo zvyšuje skleníkový efekt, čo vedie k zvyšovaniu celkovej teploty a narušaniu klimatickej stability. K skleníkovým plynom, ktorý má momentálne najväčší účinok na klímu, patrí oxid uhličitý. Uvoľňuje sa pri spaľovaní fosílnych palív a jeho množstvo narastá i vďaka masívnemu odlesňovaniu. Ďalším výrazným skleníkovým plynom je metán. Uvoľňuje sa z ryžových polí, podpodvrchových skládok, vzniká pri živočíšnej výrobe a v priemysle.

slum je (väčšinou okrajová) časť mesta alebo veľkomesta, ktorá je obvykle obývaná veľmi chudobnými a sociálne veľmi slabými vrstvami obyvateľstva a je (na rozdiel od geta) založená na ich sociálno-ekonomickej situácii.

sociálne médiá zahŕňajú sociálne siete, blogy, zdieľanie videa a fotiek, wiki, podcasty a takmer všetko ostatné, čo môžeme nájsť na internete. Na rozdiel od tradičných médií zastáva človek pri sociálnych médiách nielen pasívnu pozorovateľskú funkciu, ale aj prispievateľskú, tvorivú a rozširujúcu ich obsah.

stereotyp je zjednodušené a zovšeobecnené vnímanie a hodnotenie skupín ľudí, udalostí atď. bez ohľadu na individuálne rozdielnosti. Stereotypy sú komunikované, zdieľané a propagované prostredníctvom spoločnosti, rodiny, komunity, v ktorej žijeme. Aj keď stereotypy nie sú vždy negatívne, môžu viesť k diskriminácii.

subkultúra môže označovať:

1. kultúru istej sociálnej skupiny, ktorá vznikla ako reakcia na dominantnú kultúru majoritnej spoločnosti, voči ktorej sa vymedzuje. Od alternatívnej kultúry sa líši tým, že nevzniká celkom nová kultúra, ale skôr sa hľadajú nové spôsoby vyjadrenia pôvodnej kultúry.
2. skupinu, ktorá sa identifikuje s kultúrou opísanou v bode 1.

Twitter (z angl. štebotať) je mikrobloginová služba, ktorá užívateľom umožňuje poslať a čítať príspevky zaslané inými užívateľmi, nazývané tweety cez SMS, chat, e-mail. Tie sa potom zobrazujú v chronologickom slede na webe, či v jednej z mnohých aplikácií, ktoré sú k dispozícii. Tweety sú textové príspevky dlhé maximálne 140 znakov, ktoré sa zobrazujú na užívateľovej profilovej stránke a na stránkach jeho odberateľov.

utečenec/utečenkyňa je podľa Ženevského dohovoru osoba, ktorá má opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, náboženských, národnostných, politických dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine a z dôvodu týchto obáv sa nemôže alebo nechce vrátiť do krajiny pôvodu, ani využiť ochranu tejto krajiny.

utečenecký tábor je záchranný tábor, v ktorom je zabezpečený pobyt žiadateľiek a žiadateľov o azyl. Vykonávajú sa tu karanténne opatrenia, žiadateľkám a žiadateľom sa bezplatne poskytuje ubytovanie, stravovanie, základná zdravotnícka starostlivosť, vreckové ako aj základné hygienické potreby. Záchranný aj pobytový tábor je účelovým zariadením Migračného úradu, ktoré slúži na ubytovanie osôb žiadajúcich o azyl.

Weblog (z ang. web log – webový denník), skrátené a neformálnejšie blog, je webová aplikácia obsahujúca chronologicky zoradené príspevky, ktorými pravidelne prispieva jeden alebo viacero blogerov. Môže sa jednať o denník, krátke tipy, články, firemný blog alebo o profesionálnu stránku pre určitú oblasť.

ZDROJE

- www. multikulti.sk
- www. epto.org
- www. rozvojevzdelavanie.sk
- www. sk.wikipedia.org
- www. slovakiatwitter.com/o-projekte/
- www. zelenybod.sk
- www. ec.europa.eu/clima/sites/campaign/news/news17_sk.htm
- www. greenpeace.org/slovakia/sk/kampane/klimaticke-zmeny/co-je-sklenikovy-efekt/
- www. gep.szm.com/05%20deforestacia/deforestacia%20vysvetlenie.html
- www. prostrednik.blog.sme.sk/c/224508/Uz-mi-konecne-poviete-co-su-to-socialne-media.html

© Človek v ohrození, o. z., 2012

Názov:	Globálne vzdelávanie na základných školách: Matematika, metodická príručka pre učiteľky a učiteľov 2. stupňa základných škôl
Autori:	Tatiana Cárová, Iveta Kohanová a kol.
Grafická úprava:	Katarína Cermanová
Jazyková redakcia:	dobrovoľnícky kolektív
Editácia:	Tatiana Cárová
Vydavateľ:	Človek v ohrození, o. z.
Tlač:	Polygrafické centrum MABG, s.r.o.
Náklad:	200 ks
Rok vydania:	2012 (prvé vydanie)

ISBN 978-80-970900-4-3

Táto metodická príručka bola vyhotovená s finančnou podporou programu slovenskej oficiálnej rozvojovej pomoci Slovak Aid. Občianske združenie Človek v ohrození samo zodpovedá za celý jej obsah, ktorý za žiadnych okolností nemožno považovať za stanovisko programu Slovak Aid.

Príručka je určená výhradne na vzdelávacie účely, nemožno ju predávať, požičiavať ani iným spôsobom poskytovať iným osobám a organizáciám bez súhlasu občianskeho združenia Človek v ohrození.

Hlavným cieľom projektu **Globálne rozvojové vzdelávanie na základných školách**, ktorý realizovalo občianske združenie Človek v ohrození s finančnou podporou programu slovenskej oficiálnej rozvojovej pomoci Slovak Aid od novembra 2010 do apríla 2012, bolo priniesť globálne vzdelávanie na základné školy, a to prostredníctvom prípravy interaktívnych metodických materiálov pre učiteľky a učiteľov vybraných predmetov na 2. stupni základných škôl.

K spolupráci na tvorbe štyroch metodických príručiek pre predmety matematika, geografia, občianska náuka a výtvarná výchova, hudobná výchova, výchova umením sme si do pracovných skupín prizvali odborníčky a odborníkov z pedagogického a metodického prostredia, ako aj učiteľky a učiteľov zo slovenských základných a stredných škôl. Výsledkom viac ako ročnej práce pracovných skupín bolo vytvorenie návrhov 10 aktivít a 20 námetov pre každý predmet (resp. skupinu predmetov), ktoré obsahovo korešpondujú so slovenským štátnym vzdelávacím programom, a zároveň sa venujú témam globálneho vzdelávania. Na príprave aktivít sa taktiež podieľalo vyše 40 ďalších učiteliek a učiteľov, ktorí v rámci svojich hodín pilotovali aktivity z príručiek a poskytli autorskému kolektívu cenné pripomienky k pôvodným návrhom. S jazykovou korektúrou príručiek pomohli dobrovoľníčky a dobrovoľníci občianskeho združenia Človek v ohrození.

